

P.T. 2438

BIBLIOTEKA
Instytutu Biologii
i Zoologii PAN

Ideme od...

JDEME DÁL!

K DESÁTÉMU VÝROČÍ
ČESKOSLOVENSKO-POLSKÉHO
KLUBU V BRNĚ (1925-1935)

JDEME DÁLI!

K DESÁTÉMU VÝROČÍ

ČESKOSLOVENSKO-POLSKÉHO KLUBU

V BRNĚ (1925–1935).

M. 9/12

Sestavil redakční kruh výboru Československo-polského klubu v Brně.

Kresba na obálce je provedena podle spolkového odznaku. Odznak navrhl a kresbu provedl Ing. C.E. Racunas.

Předmluva.

Dr. MAXMILIÁN KOLAJA,

předseda Československo-polského klubu v Brně.

Kdybychom byli vydávali tuto zprávu asi před 14 měsíci, byla by vypadala rozhodně jinak. Bylo by v ní zajisté více radosti z vykonané práce, bylo by v ní nadšení, slibující zesílení naší činnosti v budoucnosti. Dnes však všichni cítíme, že na tom všem, co nás tolikrát naplňovalo radostí, co tolikrát rozehřávalo naše srdce, leží těžký stín. Nemělo by smyslu si to zapírat.

Přišlo to jako bouře. Náhle. Nečekaně. (Ačkoliv — vzpomínám si — bylo často i předtím dusno, ba bylo slyšeti i vzdálené hřmání, ale nikdo tehdy netušil, že by se z něho mohla vyvinouti tak prudká bouře, jaké jsme nyní svědky.)

V takové tedy chvíli přichází výbor Československo-polského klubu v Brně, aby vydal účty ze své činnosti za prvních deset let svého trvání.

Klub je spolkem kulturním, je především prostředníkem mezi kulturou československou a polskou a tomuto svému úkolu byl také vždy věren. To ovšem nikterak neznamena, že bychom si nevšímalí politického dění kolem nás. Právě naopak: velmi těžce jsme pocítovali a pocítujeme dosud nedorozumění mezi oběma národy. Přejeme si jen jedno: aby v tom, že nevyvozujeme jako spolek z nynějšího politického stavu důsledků, nehledal nikdo slabost nebo dokonce nedostatek národní hrdosti! Nynější stav mezi oběma národy pokládáme za zjev přechodný, který nepřináší ani jedné, ani druhé straně prospěchu, a podle tohoto svého názoru zařizujeme také své jednání.

Život každého národa je tak složitý, je v něm samém tolik různých třecích ploch, že není myslitelné, aby některé z nich občas na sebe silněji nenarazily. Jde-li o dva sousední národy, vznikají mezi nimi, jak zkušenost ukazuje, také mnohá nedorozumění. Jsou to však často otázky, které se při dobré vůli dají rozřešit smírnou cestou, a třebaže někdy konečné

řešení neuspokojí úplně ani jednu, ani druhou stranu, je nutno se s ním smířit. Lepší je přece mezi sousedy klid a mír bez vítězů a poražených než napětí a neklid, který škodí oběma stranám. Zeptejte se, prosím, na tuto jednoduchou moudrost praktických hospodářů! Uvedou vám jistě nejeden příklad, kdy se dva sousedé soudili o mez a prosoudili majetky.

Mezi národem českým a polským byly a jsou dosud určité rozpory, vyplývající z různých názorů na některé otázky a z různých povahových zvláštností, ale tyto věci byly již tolikrát vysvětleny a omluveny, tolikrát již bylo řečeno, že s nimi musí jeden národ u druhého počítat, že by naprosto neměly být příčinou nových nedorozumění. Ostatně jsou dnes mezi námi jen věci místního rázu, které jsou u porovnání se státem a národem jako celkem naprosto nepatrné. A což teprve, postavíme-li je vedle ohromných otázek, které dnes hýbou světem! Jsme svědky toho, že se svět otřásá ve svých základech, velké otázky, při nichž jde o bytí a nebytí staletých kultur, tlukou na vrata, žádajíce svého řešení, mluví se o tom, jaké nebezpečí vyrůstá pro jednu rasu z nežádoucího rozmnožování a zesilování rasy druhé — čím je proti těmto hroživým perspektivám nějaká otázka místního významu?

Na druhé straně se však — jistě pod dojmem hrozícího nebezpečí, které jako by na všechny se všech stran číhalo — sblížíjí a mluví o přátelství, ba i o bratrství i národové, kteří nemají naprosto nic společného: nejsou si ani blízcí, ani nejsou bratry, neboť patří často i k jinému plemeni — a my, Čechoslováci a Poláci, národy, které jsou si tak blízké, že se nejednou v minulosti mluvilo dokonce o splynutí obou v jeden celek, bychom se neměli najít, sblížit se a žítí opravdu bratrsky? Nedovedeme se povznést nad otázky všedního dne, nedovedeme, včera ještě nevolníci, nad nimiž svištěl bič cizákův, zbavit se otrocké psychosy, odložití pýchu — a podati si ruce?

Opakujeme rádi při každé příležitosti slova pana presidenta T. G. Masaryka, že bez volné Polsky nebude volného Československa, ale také bez volného Československa nebude volné Polsky — budme těchto věšteckých slov pamětlivi!

Radostí mne ovšem naplňuje, že přes všechny rozpory, jichž jsme svědky, se našlo na obou stranách vřdycky dosti lidí, kteří chtějí pracovat ke zmírnění tohoto neutěšeného stavu mezi našimi národy. Náš klub stojí od samého počátku svého trvání ve službách této myšlenky a neprestal pracovat ani za doby největšího rozbouření živlů a činitelů, práci této nepřejících. Byli jsme si dobře vědomi toho, že konáme práci dobrou, věděli jsme, že nás, jako všechny ty, kdož jdou trnitou cestou, vedoucí k odstranění nenávisti mezi lidmi a národy, budou jednou soudit dějiny. Nikdy jsme se nepokládali za něco více, než co skutečně jsme: za spolek, který pracuje v hlavním městě země Moravskoslezské kulturními prostředky k vzájemnému poznávání a sblížování obou národů. Byli jsme si vědomi toho, že je dobře, udržuje-li se za všeobecné nedůvěry a nejistoty aspoň někde atmosféra, kde by si příslušníci obou národů mohli otevřeně a po lidsku vyměňovati své názory. Pokusy, aby byl náš spolek stržen do politického víru, jsme důrazně odmítali. Radostí nás však naplňuje, že se touto snahou po odstraňování nedorozumění mezi dvěma národy dotýká naše činnost otázek a zájmů všelidských. Tato okolnost nám dodává mravní síly k práci.

V podobných spolcích, jako je náš klub, jako by se dotýkali dva národové svými nejcitlivějšími tykadly — jsou často hosty spolků význační pěstitelé kultury svých národů — a spolky tyto jsou jakoby mluvčími svých národů, i když je nikdo tímto zastupováním výslovně nepověřil. Zástupci národů se zde stýkají neúředně, bez práv a závazků právních, ale zato se závazky mravními. Činnost takových spolků je dobrým, užitečným, ba nutným doprovodem a doplňkem jednání úředních. Je ovšem nutno, aby ti, kdož na tomto společenském poli zastupují své národy, byli si vědomi své odpovědnosti.

Také Československo-polský klub v Brně, jehož činnost naše i polská veřejnost po deset let sledovala, byl mluvčím této veřejnosti, československé i polské, a proto právě předstupuje na konci desetiletí před své členy a před celou veřejnost s touto zprávou.

Nechceme, jako lidé, mající jistou odpovědnost, ani za

dnešních neutěšených politických i hospodářských poměrů od svého díla utíkat. Nechceme zrazovat své ideály. Tolikrát jsme mluvili o nutnosti sblížení obou národů a na tomto svém názoru nechceme nic měnit. Bylo by to jistě nemůžné a smutné, kdybychom v dobách nepříznivých najednou opustili to, k čemu jsme se krásnými slovy ještě včera hlásili. Chceme na konci desetileté práce i za neklidu, který nyní prožíváme, k svým členům a ke všem lidem dobré vůle právě v této pohnuté době promluvit. Chceme apelovati touto publikací na zdravý rozum. A více: chceme promluvit od srdce k srdcím. Pozvali jsme také polské přátele vznešené myšlenky sblížení obou národů, aby promluvili s námi. Mluvíme tedy: Čechoslováci a Poláci k Čechoslovákům a Polákům. Tento hlas nesmí zaniknouti v ruchu denních událostí! Je jisté, že ideu, již sloužíme, schválili již nejednou nejlepší duchové obou národů a že ji schvalují zajisté i nyní všichni myslící lidé.

Při tom si ovšem, stínění jsouce nynější situací, klademe otázku: Co dále? A poněvadž jde hlavně o budoucnost, která patří mladým, předložili jsme tuto otázku také naší mladé generaci a společně s ní jsme po dvou debatních večerech, na nichž přednášel JUC. J. V. Mládek, na tuto otázku odpověděli stručně a srozumitelně takto: »Jdeme dál!«

PROF. DR. MAXMILIÁN KOLAJA, zakladatel a předseda Československo-polského klubu v Brně, důstojník řádu »Polonia Restituta«, čestný člen Československo-polského klubu v Brně, Akad. kola přátel Československa v Krakově a Koła opieki nad akademikiem polskim w Bernie.

Deset let Československo-polského klubu v Brně. (1925–1934.)

Dr. ADOLF KELLNER,

jednatel Československo-polského klubu v Brně.

Polonofilská myšlenka má v Brně svou starou dobrou tradici. Její počátky lze nalézt už v třicátých letech minulého století, kdy ohlas nešťastného polského povstání doléhal až k nám a kdy hrstka uvědomělých brněnských vlastenců sledovala s velkými sympatiemi hrdinný zápas Poláků za svobodu. Viditelným projevem těchto sympatií jest činná účast brněnského právníka Františka Zacha v polském povstání,*) vřelé sympatie brněnského obyvatelstva s polskými vězni na Špilberku a zvláště ohlas polského povstání r. 1863 mezi brněnskými Čechy. Velmi příznivě psala o polském povstání na př. Moravská orlice. Mluvilo-li se tehdy o slovanství, myslelo se při tom vedle Rusů a j. především také na Poláky. Horlivým hlasatelem této slovanské vzájemnosti jest v 70. letech František Vymazal, který v své »Slovanské poeziji« věnoval značnou pozornost také literatuře polské.

V letech 1875—1878 vyšly za jeho redakce nákladem Matice moravské čtyři obšírné svazky překladů, zabírající významná díla polské literatury, počínajíc Rejem z Nagłowic a Janem Kochanowským až po současné básníky. Od té doby zakotvila myšlenka polská již na brněnské půdě trvale. Hned počátkem 80. let nalezla přístřeší v literárním časopise Vesna, jež vydával František Dlouhý. Vesna přinášela četné překlady ze současné polské poesie i prózy. Zásluhy na tomto poli si též získala Roháčkova Niva, neboť ani ona nezanedbávala okruh literatury polské. Avšak se zánikem těchto významných časopisů zaniklo i centrum pro součinnost slovanskou.

*) Frant. Zach se odebral později do Srbska, kde vybudoval od základů organizaci srbského dělostřelectva. Dosáhl hodnosti generála. Zemřel v Brně. R. 1928 mu byla zasazena (také za účasti Československo-polského klubu) na domě čís. 4 v ulici Na baštách pamětní deska.

Zájem o polské věci byl opět spíše jen soukromou věcí několika jedinců a takovým zůstal až do let popřevratových, kdy se myšlenka československo-polské vzájemnosti dostala do popředí a ukázala se naléhavá potřeba uskutečňovati vzájemnost československo-polskou nejen na poli literárním, nýbrž jevila se snaha přijíti v co nejtěsnější styk s celým osvobozeným národem polským. Nebylo tu však spolků, kde by se mohli scházeti vyznavači této myšlenky, nebylo tu ani střediska, které by umožnilo prakticky styk s polskou kulturou a celým polským národem.

První kroky na této cestě byly učiněny zřízením samostatné stolice srovnávacích literatur slovanských a lektorátu polského jazyka při Masarykově universitě. Tento lektorát právě svou praktickou stránkou dával mladým lidem možnost poznati jazyk polský a seznámiti se s celou polskou kulturou. A skutečně také posláním své vykonal, když se dostal do rukou prof. M. Kolaji, který pro myšlenku československo-polské vzájemnosti žil již od svých studentských let. On také se hned po nastoupení svého úřadu nespokojoval jen se získáváním zájmu posluchačů slovanské filologie, nýbrž snažil se podchytili sympatie k polskému národu u všeho vzdělaného obyvatelstva brněnského. Připravoval půdu pro založení spolku, který by dovedl pěstovati čsl.-polskou vzájemnost na všech polích kulturního snažení a který by navázal bezprostřední styky s polským národem.

Tak došlo dne 11. března 1925 k založení Československo-polského klubu v Brně, a to po dvou informačních schůzích (dne 29. ledna 1925 a 6. února 1925), na nichž byly projednány nejdůležitější otázky rázu organizačního a propracovány stanovy. Nový spolek, v jehož čelo byl postaven prof. Maxmilián Kolaja, si vytkl hned na samém počátku výrazně směrnice, jimiž se chtěl ubírat. Že jeho program byl po výtce kulturní, toho důkazem je § 3 původních stanov, podle něhož účelem spolku je »navazovati a pěstovati přátelské styky českopolské a seznamovati se s kulturou a životem polským«.

1. Již v svém prvním roce vyvinul klub po té stránce horlivou činnost. Svědčí o tom vedle pořádání četných vý-

borových a členských schůzí i významnější podniky. Jsou to oslava konstituce 3. května (2. května 1925), přednáška prof. Dr. M. Szykowského o současné literatuře polské (25. dubna 1925), Julia Heidenreicha o Edvardovi Jelínkovi (9. června 1925), Jana Heczka o povstání listopadovém (19. listopadu 1925), Jos. Tkacze o unii česko-polské (29. ledna 1926) a posmrtná oslava Wl. Reymonta a St. Žeromského s přednáškou prof. Dr. Jiřího Horáka (19. ledna 1926). — Klub se snažil o to, aby jeho členové dostali do rukou polskou knihu: založil proto svou vlastní knihovnu*), jeho úsilím objednala univerzitní knihovna celou řadu hodnotných děl polského písemnictví a konečně se postaral, aby do Akademické kavárny docházely také polské deníky. Již v prvním roce byly navázány i styky s příbuznými organisacemi u nás i v Polsku a klub se sám živě zúčastnil přijetí zahraničních hostů, na př. výpravy polských profesorů z Varšavy (v dubnu 1925), kandidátek učitelství domácích nauk z Varšavy (5.—6. května 1925), studentů z Poznaně (12.—14. června 1925) a polských letců (13. srpna 1925). — Nelekal se při tom všem ani finančních potíží, které mu hrozily, neboť členové, jichž bylo koncem prvního správního roku 31, nemohli sami — svými příspěvky — uhraditi rozsáhlou režii.

V této své tak zdárně započaté činnosti pokračoval klub i v letech následujících. Rozvíjel svou činnost stále usilovněji a v širším měřítku. Při tom členů rok od roku přibývalo a podniky klubu byly přijímány s rostoucími sympatiemi obecnosti. Tato okolnost jest dobrým důkazem toho, že myšlenka česko-polského sblížení nebyla nikdy cizí brněnskému obyvatelstvu. Vždyť i sami zástupcové brněnské samosprávy a nejvyšších brněnských úřadů a škol jí věnovali svou pozornost, součinnost a podporu.

Sledovati tuto činnost ve všech odvětvích a do všech podrobností by vyžádalo příliš mnoho místa, a proto je nutno zmíniti se jen o těch nejvýznačnějších podnicích, které jsou

*) Knihovna má nyní 185 svazků. Pan Ing. V. Beneš, ředitel městské vodárny, daroval klubu asi 70 cenných odborných knih, z nichž většina věnována jako »Knihovna Ing. V. Beneše« Związku Stud. Polaków w Bernie.

svědectvím toho, že se klub za stálého předsednictví prof. M. Kolaji nikdy nezpronevěřil svému programu. Klub využil každé příležitosti, aby mezi svými členy a přáteli prohluboval vědomosti o Polsku a o Polácích, a proto zvýšenou měrou věnoval pozornost přednáškám, seznamujícím posluchače s kulturou polskou. Široká oblast jejich námětů nejlépe vysvitne z uvedeného přehledu.

2. Druhý správní rok (1926): 3. února 1926 IngC. Eug. Tauber: Kazimierz Przerwa Tetmajer. — 14. října 1926 Prof. M. Kolaja: O cestě do Polska. — 25. listopadu 1926 Prof. Vilém Kurz: O oslavách Fr. Chopina ve Varšavě. — 10. prosince 1926 Prof. Dr. Jiří Horák: Jan Kasprówicz (posmrtná oslava).

3. Třetí správní rok (1927): březen 1927 Pluk. gen. št. Jan Bigo, pol. voj. attaché v Praze: Bitva pod Varšavou r. 1920. (Společně se Svazem čsl. důstojnictva.) — 2. května 1927 Prof. Tadeusz Zieliński: Rozwój moralności antycznej od Homera do Chrystusa. (Společně s Jednotou čes. filologů.) — 7. listopadu 1927 Dr. Jos. Kudela: O československých a polských legiích na Rusi. — 2. prosince 1927 Prof. Dr. Jiří Horák: Julius Słowacki. (Společně s Jednotou českých filologů.)

4. Čtvrtý správní rok (1928): 14. března 1928 Prof. M. Kolaja: O jazyce polském. — 21. března 1928 Dr. Julius Heidenreich: Adam Asnyk. — 18. dubna 1928 Dr. K. Ripa, konsul R. P. v Mor. Ostravě: Rozwój ekonomiczny Polski za czasów powojennych. — 25. dubna 1928 Prof. Różena Kurzová: O polské hudbě klavírní. (S ukázkami.) — 2. května 1928 Prof. Dr. T. Lehr-Splawiński (předseda Towarzystwa Polsko-czechosłow. ve Lvově): O některých otázkách, týkajících se jazyků slovanských. — 24. října 1928 Rud. Kobiela (z konsulátu v Mor. Ostravě): Polská otázka mořská. — 14. listopadu 1928 Jan Holczak (z konsulátu v Mor. Ostravě): Stosunki polsko-czeskie od zarania dziejów do chwili obecnej. — 28. listopadu 1928 Fr. Herda (z kons. v Mor. Ostravě): Wewnętrzno-polityczne stosunki w Polsce. — 5. prosince 1928 Mgr. Zwierzyński (z kons. v Mor. Ostravě): Stosunki Litwy do Polski. — 23. ledna 1929 Konst. Czyżyk (z kons. v Mor. Ostravě): Syberja w dziejach narodu polskiego. — 31. ledna 1929 Dr. Wi-

Dr. KAROL RIPA,

Konsul generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Pittsburgu. Od roku 1926—1934 konsul Rzeczypospolitej Polskiej w Mor. Ostrawie. Z jego inicjatywy utworzyło się jako ogniska dla zbliżenia obu narodów na terenie Kraju Morawskośląskiego szeregi klubów czeskosłowackopolskich. W uznaniu jego zasług i opiekuństwa mianował go klub nasz 1930 roku członkiem honorowym.

told M. Kozłowski, prof. univ. poznańské: O polské filosofii. (Společně s Filosofickou jednotou.)

5. Pátý správní rok (1929): 20. února 1929 Spis. Jindřiška Wurmová: Komenský v Polsku. — 19. března 1929 Prof. Dr. Walery Goetel: Parki narodowe na pograniczu polsko-czechosłowackiem. (Se světelnými obrazy.) — 11. dubna 1929 Bohdan Jarochocki, předseda »Syndikatu dziennikarzy wielkopolskich« v Poznani: O výstavě v Poznani r. 1929. — 24. dubna 1929 Prof. Dr. Zdeněk Hájek: Polští vězni na Špilberku před r. 1848. — 22. května 1929 Pavel Kriebelt: Otakar Březina. — IngC. E. Raczunas: O poměrech Poláků na Litvě. — 16. října 1929 Řed. Dr. Fr. Višinka: Odražení nájezdu bolševického Ruska na Polsko r. 1920.

6. Šestý správní rok (1930): 5. února 1930 Prof. Dr. Zdeněk Hájek: O poměru obyvatelstva Moravy k polským vězňům na Špilberku. — 7. března 1930 Oslava narozenin pana presidenta T. G. Masaryka. — 18. března 1930 Oslava jmenin maršálka Josefa Piłsudského s přednáškou prof. Dr. Emila Kipy z Varšavy: O dějinách Polska a Ruska v 18. a 19. století. — 4. dubna 1930 Jan Holczak: O možnostech využití pol-

ských přístavů pro československý vývoz do zahraničí. (V Obchodní a živnostenské komoře.) — 16. října 1930 Řed. Dr. Fr. Višinka: Desetiletí odrazení nájezdu bolševického na Polsko. — 28. listopadu 1930 Řed. Dr. Fr. Višinka: Listopadové povstání.

7. Sedmý správní rok (1931): IngC. Zbyszko Naumowicz: Německé nebezpečí. — 28. ledna 1931 IngC. Ali Beg Kulatti: O problému kavkazském. — 25. února 1931 Řed. Dr. Fr. Višinka: O Polsku. (Se světelnými obrazy.) — 18. května 1931 Prof. Dr. Zygmund Mysłakowski (Krakov): O výchově státního občana. (Společně s Ústř. spol. čes. učitelů.) — 1. června 1931 Řed. Krist. Stejskalová: O zájezdu pěveckého sdružení mor. učitelek do Polska. — 21. října 1931 MUDr. Karel Hora: Dojmy ze studijní cesty po Polsku. — 11. prosince 1931 Prof. Jan Pietrzycki (Krakov): Słowacki i kobiety. — 20. ledna 1932 Dr. St. Ziemiński: Lvov včera a dnes.

8. Osmý správní rok (1932): 27. února 1932 Prof. Lad. Jandásek a prof. Jos. Soušek: Dr. Mir. Tyrš. (Společná Tyršova oslava s brněnskými spolky slovanských studentů.) — 4. dubna 1932 Michał Orlicz: O divadelní kultuře v Polsku. — 12. listopadu 1932 Prof. St. Srokowski: Zagadnienie Wschodnio-Pruskie. — 19. listopadu 1932 Dr. Anna Krejčová: Stanisław Wyspiański. (Znojmo.) — 24. listopadu 1932 Prof. Dr. Marjan Szykowski: Stanisław Wyspiański.

9. Devátý správní rok (1933). 25. ledna 1933. Prof. Dr. Vlad. Toman: Kremnica. (Se světelnými obrazy.) — 4. října 1933. Dr. Jar. Standara: Čtrnáct dní v Polsku a JUC. Vlad. Rabenstein: Dojmy z prázdnin na břehu polského moře. — 18. října 1933 Prof. MUDr. V. Laufberger: Zájezd českých lékařů na sjezd lékařů a přírodopisců polských v Poznani. — 21. října 1933: Oslava 250. výročí vítězství Jana Soběského nad Turky u Vídně s přednáškou prof. dr. Zdeňka Hájka. — 25. října 1933 Ing. St. Hanč: Od břehů Baltického moře. — 22. listopadu 1933 Doc. MUDr. Karel Hora: Z potulek Varšavou.

10. Desátý správní rok (1934): 17. února 1934 IngC. Ali Beg Kulatti: O stopách Poláků na Kavkaze. — 2. března 1934: Oslava 100. výročí vydání Mickiewiczova Pana Tadeusza s přednáškou univ. prof. dr. Arne Nováka a doc.

dr. Julia Heidenreicha. (Společně s Jednotou čs. filologů.) — 19. dubna 1934: Večer akademické diskuse na téma: Polsko a my. Referenti: 1. JUC. J. V. Mládek: Charakterologie obou národů. 2. JUDr. Jar. Standara: Národohospodářské vztahy českopolské. 3. Pavel Kriebelt: Vztahy českopolské po válce. 4. JUC. Josef Wardas: Polská menšina v Československu. (Společně s akademickým spolkem »Právnick« a s brněnskými spolky slovanských studentů.) — 30. října 1934 Dr. Karel Krejčí: Mickiewicz a Żeromski, dvojí výraz polského národního a literárního prometeismu. — 13. února 1935 JUC. J. V. Mládek: Proč jdeme dále? — 27. února 1935 Dr. Anna Kellnerová-Krejčová: Revoluční literatura polská v českém pojetí.*)

Rozumí se samo sebou, že klub nikdy neopomenul uspořádati důstojné oslavy všech významných polských svátků s uměleckým programem a přednáškami, osvětlujícími jejich význam. K vysoké umělecké úrovni těchto oslav přispívá od několika let hlavně známenitý pěvecký sbor *Opus* s dirigentem prof. Vilémem Steinmanem, jemuž vzdává klub za tuto činnost upřímné díky.

Členové klubu a jeho příznivci se ovšem mohli seznámovati s kulturou polskou a vůbec s Polskem i při jiných příležitostech. Dne 17. června 1927 byl uspořádán v brněnském rozhlase za účasti členů klubu Polský večer, dne 12. listopadu 1927 v Nov. domově pak zase Českopolský večer, na jehož pořadu byla také Sienkiewiczova jednoaktovka *Zagłoba swatem*. O autoru hry promluvil Dr. Julius Heidenreich. Velmi zajímavý byl též Chopinův večer (17. listopadu 1932), na němž portret umělcův výstižně vykreslil profesor Dr. Ludvík Kundera; ukázky z mistrova díla přednesli posluchači konservatoře. Péči klubu a ředitelství Zemského musea byla otevřena dne 19. února 1933 výstava soudobých polských medailérů, která trvala do 5. března 1933. Klub se aktivně zúčastnil příprav při výstavě obrazů Vlastimila Hof-

*) Do tohoto seznamu nejsou arci pojaty drobnější referáty na nejrůznější témata, zprávy o knihách a pod., přednášené zpravidla na členských schůzích.

PROF. VILÉM STEINMAN,

zakladatel a dirigent pěveckého sdružení »Opus« v Brně.

mana (zahájení 2. února 1929) a při výstavě obrazů »Nad polským mořem« akad. malířů Petra Pištělky a Jar. Votruby (zahájení 6. ledna 1935).

V stručném vylíčení činnosti klubu je třeba se ještě zastavit u několika světlých okamžiků, které klub zažil v svém prvním desetiletí.

Prvním z nich bylo uspořádání koncertu krakovského Echa, nejpřednějšího polského pěveckého sboru, a to dne 25. dubna 1927 na sokolském stadiu. Přes to, že protektorát přijaly vedle Čsl.-polského klubu i jiné spolky brněnské, přece veškeré přípravné práce, zejména agitace pro účast a rozprodej lístků, připadly na starost klubu. Tyto přípravy si vyžádaly zvláště velkého vypětí sil u všech členů, protože šlo o pěvecké sdružení na půdě brněnské dosud neznámé. S tím větším zadostiučiněním byl přijat výsledek koncertu, který byl příznivý jak po stránce morální, tak i finanční.

Proti tomu spíše intimními slavnostmi, jimiž se klub čestně zapsal do paměti kulturního obyvatelstva brněnského, byly zájezdy polských spisovatelů do Brna. První z nich byl autor-ský večer Emila Zegadłowicze, uspořádaný dne 10.

prosince 1929 společně s Jednotou čs. filologů. Večer, na němž úvodní slovo přednesl univ. prof. dr. Arne Novák a jehož se zúčastnili všichni moravští překladatelé díla básníkova, zůstavil nesmazatelný dojem u všech posluchačů, protože jim básník dovedl mistrně přiblížit svůj beskydský domov.

Druhou slavností podobného rázu byl autorský večer šesti spisovatelů, členů »Z w i a z k u Z a w o d o w e g o L i t e r a t ó w P o l s k i c h w K r a k o w i e«, pořádaný dne 17. března 1931 v aule filosofické fakulty Masarykovy university. Nejvýznačnější z nich byl předseda jmenovaného spolku Karel Hubert Rostworowski, slavný dramatický a lyrický básník polský; vedle něho v Brně vystoupili: Tadeusz Kudliński, Aleksander Gałuszka, Kazimierz Czachowski, Jan Wiktor a Michał Rusinek. Večer byl zahájen proslovem univ. prof. dr. Arne Nováka a K. H. Rostworowského, po nichž autoři předčítali ukázky ze svých literárních prací. Kulturní Brno tuto slavnost četně navštívilo, protože mělo po prvé možnost poznati najednou několik vážených představitelů současného literárního tvoření polského.

Členové klubu také rádi vzpomínají na hudební zájezd brněnského pěveckého sboru Opus do Polska ve dnech 6.—15. listopadu 1931. Zájezdu se s počátku kladlo do cesty tolik překážek, že se zdálo, že k jeho uskutečnění ani nedojde. Jen prací klubu se stalo, že se naši hudební přátelé mohli vydati na svou dlouhou uměleckou pout po významných městech polských, na níž je oddaně doprovázel předseda Čsl.-polského klubu prof. M. Kolaja a svými proslovy připravoval půdu pro jejich vystoupení. Klub proto s povděkem přijal zprávu, že se zájezd vydařil a že Opus byl polským obecnstvem opravdu vřele pozdravován.*) Po návratu do Brna Opus z vděčnosti uspořádal pro klub dne 21. listopadu 1931 ve velkém sále sokolského stadia koncert s programem, zpívaným v Polsku. Čistý výtěžek připadl klubu.

*) Zájezd vylíčil v brožurě »Zájezd Opusu do Polska« prof. M. Kolaja. Vydal Opus v Brně, Falkensteinerova ul. č. 6. Cena 6 Kč.

Nejvýznamnějším podnikem Čsl.-polského klubu v Brně byl koncert houslové virtuosky z Varšavy paní Eugenie Umińské, uspořádaný při příležitosti oslavy polského státního svátku dne 7. listopadu 1933 za spoluúčasti Jednoty slovenských žen, odbočky v Brně. Odvážiti se podobného podniku v době velké hospodářské tísně bylo jistě velmi riskantní. Výbor klubu proto dlouze uvažoval, než se k jeho pořádání odhodlal. Ale nebezpečí finančního neúspěchu spojilo všechny ruce k pilné, obětavé práci a tak spojeným úsilím se podařilo dílo, na něž můžeme býti právem hrdi. Pí Umińska získala rázem přízeň všech svých posluchačů, a to nejen svou hrou, nýbrž i svým zjevem a svým vystupováním. Na počest vzácného hosta se po koncertě konal přátelský večírek, který se stal bezděky manifestací myšlenky slovanské vzájemnosti, neboť na něm promluvili zástupcové téměř všech slovanských národů..

Již od svého založení byl si klub vědom některých závazků, jež mu ukládalo brněnské prostředí. Bylo to především důstojné uctění památky polských vězňů na Špilberku a vybudování pomníku polským vojínům na Ústředním hřbitově. Bohužel však otázka pomníku se ukázala neuskutečnitelná a prvnímu závazku nebylo dosud učiněno zadost, arci nikoli vinou klubu. Prof. dr. Zd. Hájek věnoval usilovné archivální studium polským vězňům špilberským a jeho zásluhou byly o nich informovány i kruhy polské. Čsl.-polskému klubu však také šlo o uctění jejich památky vybudováním pamětní desky na Špilberku. Hledal proto součinnost v kruzích polských. Dosavadní práce zaručuje uskutečnění tohoto plánu v dohledné době. (Viz též články dr. Fr. Błońskiego na str. 62 a dr. Zd. Hájka na str. 31.)

Protože klub vždy chtěl získati myšlenku vzájemnosti čsl.-polské co nejširší kruhy, nepracovali jeho členové jen uvnitř spolku, ale přicházeli se svými přednáškami i do prostředí jiných. Členové výboru získávali sympatie pro Polsko v Komenského vyšší škole lidové, kde měl na př. prof. M. Kolaja šestihod. cyklus přednášek o Polsku, mimoto v r. 1934 přednášku o českoslov.-polských stycích kulturních, téměř ve všech brněnských spolcích, mezi studenty, skauty, v So-

kole, řed. dr. Višinka přednášel v Nár. jednotě, v Sokole Brno III., na muž. učit. ústavě, ve Spolku čl. mediků, v Uranii atd.; dokonce se podařilo zařadit některé přednášky z toho oboru i do programu rozhlasu. Nelze arci zapomenouti ani na tisk, který nám byl zvlášť účinným pomocníkem propagace našeho kulturního programu.

Čsl.-polský klub v Brně se zájmem sledoval, že se i v jiných městech moravských probouzí zájem o myšlenku čsl.-polskou. *) S radostí vítal založení bratrských klubů v Mor. Ostravě, v Olomouci, v Prostějově, ve Valaš. Meziříčí. Sám byl přímo činně účasten založení klubu ve Znojmě, kam podnikl dva velké zájezdy, a to v listopadu r. 1929 a v listopadu r. 1932. V témže roce v květnu byl uspořádán propagační zájezd do Blanska na Českopolský večer, jehož program vyplnili z velké části také členové klubu. V této souvislosti nesmíme arci zapomenouti ani na přednáškové zájezdy jednotlivých členů klubu do menších moravských měst. (Byly to na př. přednášky prof. M. Kolaji v Tišnově, v Lomnici u Tišnova a v Křenovicích u Brna v r. 1925, řed. dr. Fr. Višinky ve Vyškově dne 19. října 1932, prof. dr. Zd. Hájka v Tišnově a ve Vyškově a j.).

S propagací čsl.-polského sblížení mezi kruhy nejširší souvisí též zdařilé uspořádání kursů jazyka polského, a to v roce 1929 (hlavně pro účastníky výpravy na výstavu do Poznaně) za vedení prof. M. Kolaji a ve třech posledních letech za vedení prof. dr. Ad. Kellnera (v správním roce 1932), inž. Kwašnického (v r. 1933) a inž. Kwašnického a Pavla Kriebelta (v r. 1934).

Čsl.-polský klub si svou poctivou prací a svým zásluhným úsilím dovedl získati úctu, a proto není divu, že se s ním počítá všude, jde-li o nějakou věc, týkající se Polska a Poláků nebo i Slovanů vůbec. Klub udržuje živé styky se slovanskými organizacemi brněnskými, má ve výboru spolků slovanské vzájemnosti svého stálého delegáta, pracuje ruku v ruce s Moravskoslezským aeroklubem, společně

*) Také s Čs.-polskou společností v Praze a jejími odbočkami udržuje klub přátelské styky.

s Ústřed. spolkem jednot učitelkých vítal v Brně učitelské výpravy z Polska, je zván k součinnosti ředitelstvím Zemského divadla, kdykoliv vystupují na zdejší scéně polští umělci (slavné byly m. j. dva večery s Janem Kiepurou, jenž byl také hostem klubu), společně s Brněnským odborem Ústředního spolku čsl. profesorů hostil v Brně 170člennou výpravu středškolského studentstva z Katovic atd. Lze říci, že se klub setkává při společné práci se všemi spolky, jejichž program se nějak dotýká myšlenky slovanské.

Za zásluhy na poli sblížení obou národů byli vyznamenáni panem prezidentem Republiky polské předseda dr. M. Kolaja důstojnickým křížem řádu »Polonia Restituta« a účetní rada Pavel Kriebelt zlatým záslužným křížem.

Až do loňského roku byl klub v nejužší spolupráci s polskými studentskými spolky v Brně, sdruženými ve Związku studentów Polaków v Bernie. Téměř všichni polští studenti byli také členy klubu. Tato spolupráce byla však přerušena naprosto nečekaným ostentativním vystoupením členů Związku z našeho klubu dne 13. června 1934. Svůj rozchod s klubem odůvodňoval Związek obsáhlou resolucí rázu převážně politického. Klub jejich vystoupení vzal s politováním na vědomí a na resoluci odpověděl obsírným přepisem, v němž přesvědčivě ukázal, jak výtky studentů jsou liché a nespravedlivé, důrazně při tom odmítaje zabývat se otázkami, přičicími se vůdčím zásadám spolku.

Po celou dobu svého trvání zůstal klub ve styku i s polskými organisacemi, sympatisujícími s myšlenkou čsl.-polského sblížení. Jejich prostřednictvím se velmi často obraceli na klub jednotlivci i celé výpravy, hodlající navštívit ČSR. Klub jim vždy vyšel co nejvíce vstříc a pohostině přijal ty, kteří do Brna zavítali. Výmluvným svědkem těchto návštěv je Pamětní kniha klubu. Hlavně za výstavy soudobé kultury v Brně r. 1928 měl klub příležitost uvítati v Brně četné výpravy i jednotlivé hosty z Polska.

Počet členů se téměř každým rokem zvětšoval, takže z počtu 31 členů, jež klub měl na konci prvního správního období, vzrostl na 226, z nichž jsou tři členové zakládající, a to: obchodní rada Alois Mikulášek, továrník, řed.

Moravských novin Bohumil Pištělák a obchodní rada Josef Veselý, tov. »Alpy«. Za zvláštní zásluhy o klub byli jmenováni čestnými členy klubu prof. dr. Maximilián Kolaja, generální konsul republiky polské dr. Karel Ripa a prof. arch. Artur Romanowski z Krakova. Počet všech osob, které byly dosud členy klubu, je 403.

Přibývání členů třeba přičísti jednak horlivé činnosti propagačně kulturní, jednak i tomu, že klub ani po stránce společenské nezanedbával příležitosti, aby se uvedl v širší známost. Pořádal pro své členy a pro své přátele četné společenské večírky, a to u Hochmutů, u Jiříčků, později v Novém domově, na sokolském stadiu a v posledních letech v zrcadlovém sále hotelu Passage. Uspořádal také několik výletů do okolí Brna. Pro své členy podnikl klub i dvanáctidenní velmi zdařilou výpravu na výstavu do Poznaně v r. 1929. Výprava, jíž se zúčastnilo 40 členů, navštívila mimo Poznaň také Gdansko a Gdyni, Varšavu a Krakov, kde byla všude srdečně vítána polskými přáteli. (Za zmínku také stojí, že předseda klubu podnikl v r. 1927 se IV. roč. průmyslové školy (stavitelské) a s dvěma profesory exkursi do Krakova.) V posledním roce bylo patrné kolísání v počtu členů, ale celkový jejich počet téměř neklesl. Byl-li na jedné straně snížen odchodem polských studentů, vzrostl proti tomu o akademickou mládež, sdruženou v Akademickém kole přátel Polsky. Jako samostatná organizace existovalo Akademické kolo necelý správní rok. Jeho výbor, který byl vždy ve styku s Čsl.-polským klubem, uznal za nutnou nejužší spolupráci obou spolků, aby se síly zbytečně netříštily. Projednávání této otázky se arci neobešlo bez jistých nesnází. Nakonec však přece došlo ke splynutí obou spolků v tom smyslu, že se Akademické kolo stalo odborem, zvaným »Akademické kolo Československo-polského klubu v Brně«. Nový odbor, jehož předsedou je JUDr. Jaroslav Standara, bývalý předseda Akad. kola přátel Polsky, vytkl si především za svůj úkol zprostředkovati prázdninovou výměnnou praxi vysokoškolských studentů. (Viz str. 72.)

Mohla-li se činnost klubu, jak jsem ji právě vylíčil, tak zdárně a bez rušivých momentů rázu finančního vyvíjet, o to

má také zásluhu prof. Zdeněk Kowalski, který je již sedm let pečlivým a obezřetným pokladníkem klubu.

I když obraz celé činnosti, na němž bylo nutno přestat, jest jen povšechný, přece si lze tuším z něho učiniti představu o rozsahu práce, vykonané v prvním desetiletí Československo-polského klubu v Brně. Načrtnutý přehled též ukázal, že tu bylo zapotřebí veliké energie a neochvějně víry v sílu vůdčí myšlenky, neotřásly-li jí ani proměnlivé události a zloba dne. Klub zůstává věren své myšlence v pevném přesvědčení, že chvilková nedorozumění přejdou a že naše kulturní práce sblížovací přinese v budoucnosti své ovoce. Připravovati lepší, byť ještě daleký zítřek, toť náš úkol i cíl!

K slavnostní valné schůzi Československo-polského klubu v Brně.

KAREL TOMEŠ, *starosta zemského hlavního města Brna.*

Již od několika let sleduji velmi pozorně činnost Československo-polského klubu v Brně, který pracuje na půdě našeho města ke sblížení obou sobě tak blízkých sousedních národů. O potřebě této práce jsem nikdy nepochyboval. Je to práce především kulturní, a to v tom směru, že nás Československo-polský klub seznamuje s polskou kulturou. Tato práce se koná ovšem i jinde, ale v Brně je tato činnost podložena také momenty citovými, neboť právě zde, v Brně, trpěli v polovině 19. stol. polští bojovníci za svobodu, věznění jsouce v kasematách špilberských, v týchž kasematách, v nichž za světové války pykalo za své češství tolik našich lidí. Nepřítel byl jeden a týž: nespravedlivé, slovanské národy utlačující Rakousko. Tato věc nás musí sblížovat. Nezapomínejme také, že na brněnském ústředním hřbitově odpočívají ostatky téměř tři set polských vojáků, obětí světové války.

Ale i jinak je Brno vhodnou půdou k pěstování slovanské

KAREL TOMEŠ,

starosta zemského hlavního města Brna.

vzájemnosti a tedy i vzájemnosti československo-polské. V Brně jsou vysoké školy všech druhů a každoročně přijíždějí do našeho města desítky a sta mladých lidí, příslušníků jiných národů slovanských. Tito mladí lidé se tak stávají pojítkem mezi naší vlastí a zeměmi, odkud přicházejí. Poznávají se zde také navzájem, což může myšlence slovanské vzájemnosti jenom prospěti. Co se Poláků týká, nezapomínejme, že je Brno, jako hlavní město země Moravskoslezské, také hlavním městem polské menšiny na Těšínsku.

Jako starosta zemského hlavního města Brna jsem měl často příležitost vítati na radnici příslušníky národa polského nejrůznějších vrstev společenských a vítal jsem je a rozmlouval s nimi vždycky rád a upřímně. Hlavně za Výstavy soudobé kultury v Brně r. 1928 jsme měli příležitost pozdraviti u nás četné vynikající jednotlivce i celé výpravy z Polska. Ochotnými průvodci těchto polských hostí byli vždy členové Československo-polského klubu, především pak jeho předseda p. prof. Dr. Kolaja, což zde s uznáním připomínám. V poslední době tyto návštěvy sice téměř ustaly, ale mám naději, že je to zjev jenom přechodný a že zase přijde doba, kdy bude v sí-

ních naší starobylé radnice zaznívati polská mluva jako odpověď na české uvítání představitele našeho zemského hlavního města Brna. Aby se tak stalo co nejdříve, k tomu je třeba neumdlévající, vytrvalé práce, práce takové, jakou koná Československo-polský klub v Brně za obětavého a obezřetného vedení svého předsedy již deset let. Jako starosta tohoto města děkuji Československo-polskému klubu za tuto práci, konanou také ve prospěch města, a přeji mu do druhé desítky let mnoho zdaru. Hlavně pak přeji Československo-polskému klubu, aby se co nejdříve dočkal ovoce své nezištné, obětavé, ideální práce.

Do przyjaciół Czechów. EMIL ZEGADŁOWICZ.

Jest w słowach tych złota waga

i nieladajaka sprawa —:

Brno znamienite, złota Praga

i ta Morawska Ostrawa —

tylu was tam jest, o przyjaciele —

najlepsi, często jedyni pod chmurnym niebem

— sercem się z wami dzielę

jak ciepłym chlebem —

sercem się z wami dzielę

i pieśniami was całuję —

o przyjaciele,

jakże was miłuję —

wybiegam ku wam myślą słoneczną —

każde słowo do was radością płonie —

w cieniu waszym tak bezpiecznie —

— tak czyste, tak szczere wasze dłonie —

pod Hradczynem,
pod Ołomuńcem — w Brnie i Ostrawie —
najcichsze słowa są czynem
— z wami nie żyję w obawie,

w wiecznym lęku i trwodze,
że ktoś nieuchwytny pod nocnym cieniem
stanie ukryty przy drodze
i rzuci we mnie kamieniem —

z was nikt mi nie zazdrości
— bo i czego —?—
żyjemy dla miłości,
pragniemy, aby było najmniej złego —

i wierzajcie, wierzajcie mym słowom,
nasza miłość erę wskrzesi nową —
nasza miłość, to łan zboża żyzny —
wzrośnie na nim wielkość Słowiańszczyzny

i wierzajcie — Czesi — przyjaciele —
że z serc naszych ta droga się ściele,
którą przyjdzie wielką porą żniwną
Bóg Miłości z gałęzią oliwną — —

— — — — —
Słę wam te słowa — wam rozrzuconym po Czechach —
— waszą przemawiam mową —
oby wróciła w echach
nanowo — — —

(Budziejowickie łąki, 1932, str. 27/8.)

Z „Dopisu do Polsky“.

ADOLF GAJDOŠ.

O Polsko! Pieśnią Pan Bóg cię zapala,
Aż rozgorzejesz jak lampa na globie...
C. Norwid.

Na křídlech noci a perem zlatých hvězd
dopisy píší upřímné a vřelé.
V mé srdce vede tisícero cest
od vás, mí přátelé.

Často zdá se mně, že Zygmunt vyzvání
u nás — zde v Brně — na kostelích
v mých vzpomínkách pietních, vřelých:
večerem klekání...

Na Wawel myslím v ztemnělém Krakově,
Ogród strzelecki, válku v Tarnově,
Szpital wojskowy, ulici sv. Anny,
polskou jesení zlacené širé lány,
na cestu k hoře sv. Martina,
na traf, jež cestu tam v polích přetíná,
šachty s vojáky na cestě ze Szczucina,
na trávník, pod nímž mrtvá moje dřímá...

Na Těrlicko, Żwirka, Wiguru,
Těšínsko, zemi Mazurů,
minulost slavnou Rzeczypospolitě,
její bolesti, sestry porobené,
rebelů vzpoury,
krve prolité
za svatou věc,
za krásu Obrozené.

Z krvavých nocí v podzimní den
vzkříšena česká i polská zem
jak holubice čistá, sličná a tichá,
naš sen stoletý a naše pýcha.

Na jednom širém plujem světa moři,
v bouřlivém a strašném zápolení...
Evropa se chvěje, Evropa se boří:
pro blaho nových, zítřejších pokolení
pojďmež ó spolu!

Pojďmež ó spolu přes strmé hory věků,
od bratra k bratru,
k srdci a ke člověku,
k sblížení, sbratření, věčnému, božimu míru,
s pochodní planoucí pro svátostnou víru,
již v prorockém vidění nám Věštci odkázali,
v tisknutí bratrských dlaní
a vzájemné důvěře!

Polacy i Czesi a słowiańszczyzna.

PROF. DR. TADEUSZ ZIELIŃSKI, *Warszawa*.

Przemówienie na święcie czeskosłowackiem 28. X. 34.

I.

Przemawiając w stolicy polskiej na święcie narodowem
bratniej Czechosłowacji, w terażniejszej chwili, pragnąłbym
nawiązać do porównania, z którego już korzystałem w innej

okoliczności i w innym celu. Prosiłbym bowiem obecnych przenieść się duchem na jeden z naszych mostów nad Wisłą w taki dzień, kiedy nas »wiatr północny«, i to gwałtowny, »chłodzi«. Spójrzmy na dół, na rzekę: czy nie zdaje się nam, że jej fale otrzymały wyraźny kierunek południowy, że ona płynie na południe, ku Krakowowi? My jednak nie dajemy się oszukać tym pozorem: wiemy bowiem doskonale, że każda kropla naszej rzeki, płynąc na północ, znajdzie sobie ukojenie w Bałtyku. Dlaczego? Dlatego, że pod owym widocznym, ale powierzchniowym prądem, który pędzi fale na południe, istnieje jeszcze inny niewidoczny, ale niezależny od kaprysów atmosferycznych, prąd, kierujący rzeką aż do jej najgłębszych głębin, który to prąd stanowczo unosi jej wody na północ.

Otóż i w dziejach ludzkości istnieją te dwa prądy, i o nich dziejopis zawsze powinien pamiętać, jeżeli nie chce zostać ofiarą pozorów. O nich też chciałbym przypomnieć obecnym na dzisiejszej uroczystości. O prądzie powierzchniowym, podwładnym wiatrom zmiennej polityki, mówić nie będę: jest to bowiem, mówiac po łacinie, *periculosae plenum opus aleae*, a po polsku — materja drażliwa i przykra. Natomiast pragnąłbym jaknajmocniej ześrodkować uwagę państwa na prądzie dolnym, niewidocznym, ale zato stanowczym i niezmiennym: jest to właśnie ten, wskutek którego nazwałem w pierwszych słowach mego przemówienia naród czechosłowacki narodem bratnim. Bratnim jest on bowiem o tyle, o ile i my, Polacy, i oni, Czesi, o ile my razem wzięci uznajemy wspólną matkę — uznajemy s ł o w i a ń s z c z y z n ę.

II.

Ale czy ją uznajemy? Czy ta słowiańszczyzna istnieje? Często daje się słyszeć odpowiedź charakteru raczej przeczącego, i to nawet wśród tych, którzy, zdawałoby się, są powołani do krzewienia idei słowiańszczyzny! — wśród sławistów. No tak, języki słowiańskie istnieją, to jest niezaprzeczalne, ale słowiańszczyzny jako siły kulturalnej niema. Na to twierdzenie zazwyczaj odpowiadam: o ile jej niema, należy ją stworzyć. Dlaczego należy? Dlatego, że jest to dla

wszystkich narodów słowiańskich pierwszorzędną atut polityczny. Ale tu właśnie natrafiamy na szkopuł.

Jeżeli bowiem postawimy pytanie, dlaczego idea słowiańszczyzny nie cieszy się u nas zbyt dużą popularnością, to odpowiedź znajdziemy w dziejach naszej niedalekiej przeszłości. Znajdowaliśmy się bowiem pod władzą narodu — przepraszam, nie narodu, który nic nie miał do powiedzenia, lecz państwa — też słowiańskiego, i musieliśmy wyżyć wszystkie swe siły narodowe, żeby wobec niego i przeciw niemu ochronić i zachować swą samodzielność kulturalną, w oczekiwaniu tej chwili, kiedy osiągniemy z powrotem także i swą samodzielność polityczną. Jest więc rzeczą zrozumiałą, że wówczas atutem słowiańszczyzny posługiwać się nie wypadało — była ona atutem w rękę naszych wrogów. I to jakim atutem? To bowiem też przyczyniało się do jej niepopularności u nas. Przedewszystkiem sprowadzała się ona do hegemonji nad wszystkimi Słowianami — owego państwa jako najpotężniejszego: mówiono o koniecznym zlaniu się strumyków słowiańskich w morzu rosyjskiem; nazywano jego władcę »zjednoczycielem Słowian«, ale zjednoczycielem pod swoim berłem. I na jakim gruncie? Ten panslawizm — tak go bowiem nazywano — spoczywał na trzech filarach: »samoderżawiju«, prawosławiu i ludowości; zgoda na ludowość, ale co do prawosławia, to jesteśmy przeważnie katolikami, a co do samoderżawia, to naszym żywiołem jest wolność.

Tak, ten atut był nie dla nas; sam przez się był to jednak atut potężny. Mniejsze szczepy słowiańskie, zagrożone w swym bycie narodowym przez potęgę niesłowiańskie i antysłowiańskie, wcale naturalnie zwracały swe oczy ku »zjednoczycielowi«, oczekując od niego pomocy doraźnej przeciw doraźnemu niebezpieczeństwu — i przez to zwiększając jego potęgę. A jakie to miało znaczenie, to uwidoczniała wojna światowa.

III.

No, i cóż? zapytają. To nie wystarcza, żeby zniechęcić nas do tego wrogiego nam atutu? Do panslawizmu z jego trzema filarami i, w związku z nim, do słowiańszczyzny?

Nie, odpowiem, nie wystarczy. A to dlatego, że owego panslawizmu więcej niema: umarł on wraz z siłą, która była jego rzeczniczką i krzewicielką. Od chwili tej śmierci panslawizm przestał być postrachem Europy ze Słowianami włącznie, i ci, których wciąż jeszcze przejmują dreszcz przy myśli o nim, nie zdają sobie sprawy z tego, że bój się właściwie upiórów. A stąd wynik niezbity, który pragnąłbym podkreślić jaknajmocniej: Polak, niechętnie usposobiony do słowiańszczyzny, wciąż jeszcze nosi z sobą psychikę niewoli.

I dlatego utrzymuję dalej: czas już największy, byśmy zrzucili z siebie tę szatę niewolniczą ze wszystkim, co do niej należy. Panslawizm trzechfilarowy umarł i do życia już powrócić nie może; to państwo bowiem, które kiedyś hodo- wało tę roślinę, teraz wyrzekło się nietylko jej, ale wogóle wszelkich aspiracji słowiańskich i wszechsłowiańskich. Ma ono bowiem inny ideał, ideał, ogarniający całą ludzkość — i, mówiąc nawiasem, taki, od którego, jak od powietrza, głodu, ognia i wojny wybaw nas, Panie, gdyż wszystkie te cztery plagi się w nim zawierają. Ta zaś słowiańszczyzna, którą uznajemy my, ma zgoła inny wygląd. I przedewszyst- kiem ma tę cechę decydującą, że wyklucza wszelką ideę he- gemonii jednego szczepu słowiańskiego nad pozostałymi; my, Polacy, stosujemy do niej nasze hasło staropolskie: wolni z wolnymi, równi z równymi. Tak, podkreślam to, wygląda nasza idea wszechsłowiańszczyzny, że tak powiem, na wewnątrz.

Ma ona jednak i zewnętrzną stronę, i o niej też warto pomówić, żeby nie dać powodu do nieporozumień nies- lusznych i szkodliwych.

IV.

Mówiąc bowiem o owym przedawnionym panslawizmie, powiedziałem, że był on postrachem dla Europy. Czy nie wypadnie powiedzieć tego samego i o owej idei wszechsłowiańszczyzny, której rzecznikiem wśród niebardzo licznego grona jestem także i ja?

Otóż właśnie, że nie. I jeżeli pozwoliłem sobie wymienić

w tem miejscu moją skromną osobę, profesora filologii klasycznej, to dlatego, że właśnie jako taki posiadam bardzo piękny wzór do naśladowania, który mogę polecić także i innym. Tym wzorem jest poeta grecki Sofokles i nieśmiertelne słowa, które wymawia przez usta swej bohaterki Antygony; ta bowiem, zapytana, czy jej wstawiennictwo za jednym z poważniejszych braci nie będzie obelgą dla drugiego, odpowiada: »Współkochać przysłałam, nie współnienawidzieć.«

Nieraz wypadało mi korzystać z tych słów i z tego hasła. W swoich licznych podróżach po Europie bywałem wszędzie bardzo mile przyjmowany — we Francji tak samo jak w Niemczech, we Włoszech tak samo jak w Jugosławii, w Czechosłowacji tak samo jak na Węgrzech, w Katalonji, tak samo jak w Hiszpanii właściwej; i t. d.; przy sposobności tłumaczyłem to moje pojednawcze stanowisko słowami: podzielał waszą miłość — nie podzielał waszej nienawiści. Czasami czytałem w oczach moich rozmówców odpowiedź: to nie wystarcza; zazwyczaj jednak bywałem dobrze rozumiany, i to znowu mnie wystarczało.

I zdaje mi się, że takie właśnie jest stanowisko Polski wobec narodów Europy. Jesteśmy usposobieni pokojowo, pragnęlibyśmy odnosić się życzliwie i do naszych sąsiadów, i do tych, z którymi nas łączą dawne, jak to się mówi, tradycyjne stosunki przyjaźne; nie naszą jest winą, że to nasze dążenie czasami bywa źle zrozumiane, że nasza przyjaźń z jednymi bywa przez innych oceniana jako wrogi nastrój wobec nich. Im wszystkim mogłaby Polska rzeczywiście odpowiedzieć słowami Antygony: Współkochać przysłałam, nie współnienawidzieć.

To zresztą dotyczy polityki, o której tu nie mówimy; naszą dziedziną jest dziedzina kulturalna, i tu przeprowadzenie hasła Antygony nie jest połączone z żadnymi trudnościami. Jesteśmy Polakami i możemy być dumni z tego; tworzymy część wielkiego ogółu ludzkości, i powinno to nas obowiązywać wielką zasadą humanitaryzmu. Wszystko to pozostaje w sile; nie zapominajmy jednak i o tem, że jesteśmy Słowianami, i że narody słowiańskie — to są bratnie dla nas narody.

Nie zapominajmy także i o tych, którzy, należąc do tych bratnich narodów, krzewią u siebie i u nas tę ideę słowiańskiego braterstwa — i, ponieważ obchodzimy tu uroczystość czechosłowacką, o tych, którzy to robią w stolicy nadwełtawskiej. Jest ich, chwała Bogu, niemało; ale jednego niech mi wolno będzie tu wymienić osobiście — tego, który lat dziesięć temu miał u nas wykłady o literaturze swego narodu, który w tych wykładach pokazał, jaki wpływ mieli nasi czołowi pisarze na tę literaturę — tego, do którego zawsze, ilekroć jestem w Pradze, odbywam pielgrzymkę, gdyż jest to rzeczywiście swego rodzaju pielgrzymka — naszego sędziwego przyjaciela **A d o l f a Č e r n e g o**. Poświęciliśmy jemu nie tak dawno akademję; zdaje mi się jednak, że jego imię powinno być wymienione każdorazowo na takich uroczystościach, jak terazniejsza, jako tego, który najmocniej uwydatnił ów prąd, oznaczony przezemnie w pierwszych słowach mego dzisiejszego przemówienia, prąd wewnętrzny, niewidzialny, ale niezmienny i stanowczy.

I przenosząc się w taki sposób raz jeszcze na naszą Wisłę, wyrażmy życzenie, żeby ów »wiatr północny« jednak przestał nas chłodzić.

Jeden z našich úkolů.*)

ZD. HÁJEK.

Československo-polský klub, založený za účelem pěstování kulturních styků mezi oběma bratrskými národy, vytkl si záhy po svém vzniku důležitý úkol, který, dojde-li jednou uskutečnění, bude s to trvale přispěti k vzájemnému sblížení

*) Autor tohoto článku vydal tyto obsáhlejší práce: Špilberk v memoárech polských vězňů (Pekařův Sborník 1930), Moravané a polští vězni na Špilberku (Časopis Matice moravské 1930), Więźniowie polscy w twierdzy szpilberskiej (Wiedza i życie 1930), Polský vězeň na Špilberku. Vzpomínky Henryka Bogdańskiego. Vydal Mor. legionář 1932. — Nadto soustavně publikuje drobnější články v Lidových novinách a v Moravských novinách.

československo-polskému. Běží tu o důstojné uctění památky polských vězňů na Špilberku, a to způsobem takovým, jakým byla uctěna památka italských karbonářů.

Příčiny toho, že se na polské vězně na Špilberku dosud zapomínalo a zapomíná, jsou několikeré. Na prvním místě působí tu zajisté stále a stále sláva a tradice proslulých vzpomínek italského básníka Silvia Pellica, vyšeďších po prvé v r. 1832 s názvem »Le mie prigionie« a od té doby znovu a znovu vydávaných v různých jazycích evropských, třeba novějším badáním jejich věrohodnost byla značně otřesená. Za druhé i polská historiografie právě pro údobí, do něhož spadá pobyt Poláků na Špilberku, jest doposud velmi kusá, takže ani zdaleka nemůže se měřit s tím, co vykonala historiografie italská pro dějiny italského »risorgimenta«. A s tím souvisí úzce i příčina třetí, že totiž Italové uctění památky svých mučedníků špilberských věnovali až doposud nerosovatelně více pozornosti, nežli Poláci.

Ale ať je tomu již tak či onak, polští vězňové na Špilberku si zaslouhují stejné úcty jako Italové, a to nejen se strany polské, což se rozumí samo sebou, ale i se strany naší. Se strany polské proto, že to byli polští vlastenci, kteří pracovali pro obnovení polské samostatnosti, a se strany naší proto, že nejen podkopávali stát nám nepřátelský, nýbrž že svým příkladem působili i na nás v revolučním duchu, v němž posléze i naše samostatnost byla vybojována.

U nás nesmí se zapomínat na to, že Poláci již před rokem 1848 zahájili odboj proti Rakousku, tedy v době, kdy národ náš sbíral teprve síly k svému politickému vystoupení. Polští vězňové na Špilberku pocházeli až na malé výjimky z Haliče a byli tudíž po výtce rakouskými příslušníky. K jejich odhodlání, vystoupiti revolučně proti Rakousku, probudilo je památné povstání listopadové, jehož stoletého výročí bylo i u nás vřele vzpomínáno, a v jejich akci utvrzovala je pak polská emigrace, která byla živým svědomím ujařmeného národa. Ale v nepřipravené půdě se značnými rozdíly kulturními a sociálními úsilí o vznícení povstání brzy se hroutila, takže polská martyrologie mohla rok co rok zaznamenávat nové oběti, kterým bylo pykati převážně v kasema-

tách špilberských, pověstných tou dobou v celé Evropě svou drsností a hrůzou. Mezi uvězněnými, jejichž počet v letech 1839—1848 dosáhl bezmála dvou set, t. j. počet více jak čtyřnásobný počtu uvězněných Italů, byl výkvět haličské intelligence, často pak i mužové, kteří později, zejména v kulturním životě své vlasti zaujímali důležité místo, jako byl na př. kardinál-biskup Albín Dunajewski, Jindřich Schmidt, vynikající polský dějepisec, a jiní a jiní. Než i na Špilberku počínali si uvěznění Poláci statečně, čehož nejlepším dokladem jest případ Jindřicha Hubického, který odmítnuv nabízenou mu amnestii, dobrovolně snášel dále špilberská utrpení, až jim v r. 1847 podlehl.

V několika dochovavších se vzpomínkách polských vězňů špilberských nejednou se vyskytují zprávy o sympatiích moravského obyvatelstva k uvězněným Polákům. Pro smýšlení moravského lidu jest charakteristická zejména příhoda ve Vyškově v r. 1847, kdy vězňové, dopravovaní na Špilberk, byli v městě slavnostně uvítáni a častováni. Po jejich osvobození v r. 1848 jejich návrat podobal se přímo návratu vítězů. A tu nebyly to jen čistě lidské sympatie s osudem lidí nešťastných, které se tu dávaly najevo, nýbrž byly to sympatie jak s příslušníky slovanského národa, tak i sympatie politické.

Podle novějšího badání jak se strany učenců našich (prof. Stan. Součka, prof. Zdeňka Nejedlého, dra Karla Krejčího), tak i se strany učenců polských (prof. Marjana Szykowského a Josefa Gołabka) jest s dostatek známo, že i v našem vývoji politickém a kulturním povstání listopadové spolu s francouzskou revolucí červencovou znamenalo důležitý mezník. Sympatie s polským bojem za svobodu byly tak mocné, že převládly nad dosavadním rusofilstvím téměř úplně. V zemích historických stejně jako na Slovensku pod vlivem povstání listopadového nastalo silné vzrušení, a zvláště u mladší generace se projevovala odvaha a touha po revolučním činu. Již za listopadového povstání několik českých dobrovolníků spěchalo pod polské prapory a po jeho úpadku tvořily se kroužky k podporování polských emigrantů na jejich cestě do ciziny. V dobách následujících vlastencové českoslovenští stejně čerpali svou naději v lepší budoucnost ze spisů velikých básníků

emigračních jako vlastencové polští, a když emigranti s touto literaturou pronikali tajně do své vlasti, byli to opět čeští polonofilové, kteří je v jejich činnosti horlivě podporovali, jak o tom svědčí zejména činnost mladého tehdy Fr. Lad. Riegra, uvězněného v r. 1842 pro styky s emisářem Polského spolku demokratického ve Francii, Lesławem Łukasiewiczem.

Z této nálady se pramenily také i sympatie k polským vězňům na Špilberku, které ovšem i s polské strany byly vděčně kvitovány. Vůbec doba tato jest krásnou a radostnou kapitolou v dějinách československo-polské vzájemnosti a proto již z toho důvodu uctění památky polských vězňů na Špilberku musí býti jedním z předních úkolů spolku, který pěstování vzájemnosti této pokládá za svůj cíl. Leč jest tu ještě důvod jiný, mluvící neméně ve prospěch našeho úkolu. Špilberk byl »Golgotou« nejen národa polského, nýbrž byl také i místem utrpení národa československého. Bylo to za světové války, kdy věznice špilberská sloužila opět témuž úkolu, jako v době metternichovské. Rozdíl byl jedině v tom, že tentokráte byli to převážně vlastencové čeští, kteří za jejich zmi pykali za svou nenávisť k rakouské monarchii. Tento společný osud a toto společné utrpení, z něhož se zrodila naše i polská svoboda, měly by oběma národům připomínati na věčné časy jejich boj proti společnému nepříteli a měly by býti poutem, spojujícím oba národy, příbuzné sobě krví, jazykem a osudy. A proto i tento důvod musí býti uplatňován při uctění památky polských vězňů na Špilberku, a to jak se strany naší, tak i se strany polské.

Podnět k důstojnému uctění památky polských vězňů na Špilberku zřízením polské cely podle vzoru italského musea a zasazením pamětní desky nebo postavením pomníku musí vyjítí ovšem z Polska. A skutečně také všichni návštěvníci z Polska, ať již vynikající jednotlivci (na př. básník Emil Zagadłowicz a j.) nebo celé výpravy (na př. výpravy polských učitelů, studentů a j.) na místě utrpení polských vězňů zdůrazňovali, že musí býti uctěna památka polských vězňů na Špilberku. Československo-polský klub v Brně chce býti tomuto dílu všestranně nápomocen. Máme za to, že přípravy k uskutečnění této veliké myšlenky jsou již v Polsku v plném proudu.

Ve veřejnosti polské otázku rozvířili krakovští spisovatelé, navštívivši před třemi lety Brno, jejího provedení chopilo se pak energicky Towarzystwo Polsko-czechosłowackie v Krakově. Z toho důvodu doufáme, že akt zasluženě piety polským vězňům na Špilberku jest již na obzoru a s ním zároveň i utužení přátelství obou národů, po němž všele toužíme a za něž jsme ochotni dále pracovati podle veškerých svých sil.

Drogi poznawanie współczesnej literatury polskiej.

Dr. MARJAN SZYJKOWSKI, *prof. Uniw. Karola w Pradze.*

(Wskazówki dla českého samouka.)

(Urywek z większej całości.)

Współczesna kultura piśmiennicza w Polsce wyrasta organicznie z ciągłości wielo-wiekowego rozwoju na stałej, trwałej i nigdy nieprzerwanej linii cywilizacji zachodniorzymskiej — i w tej organicznej ciągłości leży pierwsza, historyczna, zasadnicza różnica pomiędzy nią a piśmiennictwem czeskim. Polskie Maciejowice, to nie jest czeska Biała Góra: klęska Maciejowicka oznacza »finis Poloniae«, ale w znaczeniu politycznym, nie duchowym. Przeciwnie: moment historyczny, w którym nastąpiło ostateczne wykreślenie Polski z mapy europejskiej, przypadł na okres pełnej regeneracji po reformach Stanisława Konarskiego, po ustanowieniu komisji edukacyjnej i po uchwale Konstytucji 3. Maja. Rozbudzona zbiorowa energia narodu, której zatamowano naturalne ujście w pracy nad przebudową własnego domu, skupiła się w dwóch kierunkach: w rozpoczętej i nigdy właściwie nieprzerwanej przez cały okres niewoli walce orężnej, przeniesionej w pierwszym swoim okresie z Maciejowic i z pod Warszawy na ziemię włoską, do legji Dąbrowskiego i pod Napoleońskie orły, oraz w ekspansji duchowej, która z motywu klęski czyni

główny i zasadniczy temat, już od »Barda polskiego« ks. Adama Czartoryskiego w 1795. roku poczynając.

Klęska polityczna staje się na całe stulecie głównym źródłem rozważań historyków i najgłębszą krynicą natchnień twórców-poetów i artystów. To jest, jak sądzę, ta osobliwa, jedyna w swoim rodzaju cecha i znamię polskiego rozwoju duchowego przez cały wiek XIX. i aż do wybuchu światowej wojny w 1914. roku. W tym punkcie też tkwią dalsze, nie mniej zasadnicze różnice w porównaniu z czeskim odrodzeniem i późniejszymi fazami już rozbudzonej, zbiorowej myśli czeskiej.

Polski wiek XIX. wyrasta organicznie z duchowego spadku stuleci minionych — i to jest jedno, europejskie jego oblicze. Nie sięgając dalej wstecz, przypomnijmy, że poprzedza to stulecie polski wiek »oświecenia«, posiadający w znakomitem rozwinięciu wszystkie duchowe zdobycze wtórnego w Europie renesansu: we filozofji, pedagogji, w naukach ścisłych, w sławistyce, językoznawstwie, w literaturze pięknej, zarówno w poezji i w prozie. Ignacy Krasicki jest pisarzem uniwersalnym na pełną miarę europejską.

Czeskie odrodzenie czerpie właśnie pełną ręką z tych zasobów polskiego »oświecenia«. Powstaje z gruzów, jako wynik »uczonych« założeń grupy »filologów«, w których powodzenie największy z nich — »patrjarcha« Dobrovský — sam niebardzo wierzy.

Głoszą oni konieczność odbudowy samych elementarnych podstaw istnienia: zatem języka, który przetrwał zagładę, schowany w ludową glebę — i wspaniałych wspomnień historycznych, które po Białej Górze zaniknęły w zbiorowej świadomości. Do tych dwóch realnych kierunków pracy czeskiego odrodzenia przybyło nadto, już raczej jako hasło, idea, motor psychiczny — jeszcze jedno zawołanie: panslawizm. Poczucie łączności wielkiej »rodziny« słowiańskiej z mocarstwową Rosją na czele, dodawało otuchy w ciężkiej nad wyraz pracy, zmierzającej do wydobycia z pod obcego zalewu tego najdalej na zachód wysuniętego szańca Słowian. Wiara, że poza tą garścią »straceńców« stoi wielomiljonowy blok słowiański, o który, bodaj moralnie, można się oprzeć — ta wiara niewątpliwie

przyśpieszyła »stanie się ciałem« największego cudu, jaki wydarzył się w nowożytnych dziejach: zbudziła z martwych naród czeski.

Niemniej czeski słowianofilizm na progu XIX. wieku wydał też swoje owoce i na konkretnym polu wiedzy lingwistycznej, slawistycznej i prawnej. Tutaj właśnie jawi się polska pomoc, jakby rewanż za te cywilizacyjne usługi, które myśl czeska oddała polskiemu średniowieczu.

W istocie bowiem panslawizm mógł być wtedy — o ile chodziło o naukę — kierować się niemal wyłącznie w polską stronę. Jakoż tak w Czechach uczynił: w zakresie językowym i literackim, w modernizacji mowy, w terminologii naukowej, we wzorach poezji, w impulsach badań slawistycznych, językowo-porównawczych, archeologicznych, prawniczych. Kodyfikator czeskiej mowy, Jungmann, opiera się na polskich przekładach i na Słowniku Lindego; Puchmajer buduje nowoczesną szkołę poetów z wzorów poezji Stanisławowskiej; Šafařík pisze swoją »Geschichte der slawischen Sprache und Literatur« po przestudjowaniu Bentkowskiego, Rakowieckiego i Potockiego a »Starożytności słowiańskie« po recenzji Surowieckiego i za poznaniu się z Chodakowskim; Marek układa swoją Logikę wedle terminologii polskich Kantystów; Hanka i Palacký zabierają się do źródeł czeskiego prawa pod wpływem wezwań Maciejowskiego i przykładu Hubego; Kollár studjuje polskich kronikarzy, historyków i slawistów; Čelakovský ma niejedno do zawdzięczenia Brodzińskiemu i Mickiewiczowi.

Jak to wykazuję w pracy »Polská účast v českém národním obrození«, czeska myśl odradza się i wyzwala z pod hegemonji niemieckiej pod przeważnym naporem polskich wpływów. Jest to najwyższej ceny historyczna, »braterska« przysługa, którą naród polski wyświadczył swym najbliższym, zachodnim współplemiennikom.

Niemniej drogi, na które oba narody w XIX. wieku wstępują, ażeby kroczyć niemi w swoim duchowym rozwoju aż do wybuchu wojny światowej, są pod wielu względami odmienne, z czego przedewszystkiem wynika trudność t. zw. »zbliżenia«, mimo wszystko inne, coby te narody zbliżyć powinno.

Polska wchodzi z silnie rozwiniętym elementem tradycji, wynikającym z ciągłości jej duchowego rozwoju i ze świeżości bolesnego wspomnienia utraty bytu, która zrazu nie jest zupełna, a to nietylko w idealnem poczuciu polskich legionów, ale i w konkretnych formacjach prawno-państwowych szczątków dawnej Polski: jako Księstwa Warszawskiego, Królestwa Kongresowego i wreszcie Wolnego Miasta Krakowa. Za ery liberalnego panowania cara Aleksandra I. niewyłącznie tam, ale i na polskich kresach wschodnich, w Wilnie i Krzemieńcu, mogą nietylko trwać, lecz i wspaniale zabłysnąć wielkie ogniska polskiej kultury, skąd wyjdzie szereg przewodnich duchów polskiego narodu.

Tę kulturę rozwija naród, złożony z takich samych warstw społecznych, z jakich składał się wówczas każdy wielki zachodni naród, który przeszedł biegiem stuleci wszystkie fazy cywilizacyjnej ewolucji. Trzon tej kultury opiera się na szlachcie, o której jeszcze i dziś istnieją w Czechach jak najbardziej opaczne wyobrażenia.

W kilka lat po pierwszym rozbiore, w którym Polska straciła 4 miliony ludności, ilość jej mieszkańców wzrosła do 8.800.000: w tem szlachty z duchowieństwem było 800.000, chrześcijańskich mieszczan 600.000. Ta warstwa sięgała w swych dolnych pokładach wieśniaczej chaty »zagonowego szlachcica« — na górze przechodziła w wielkie rody wielmożów, z którymi w obliczu prawa była całkowicie zrównana, co odbiło się w przysłowiu »szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie«, w swobodnej elekcji króla (t. zw. wiritim), którym teoretycznie mógł zostać każdy szlachcic, w ustawodawczych funkcjach sejmu, który indywidualizm jednostki posunął do skrajności (t. zv. liberum veto) i t. d.

Szlachta była związana z ziemią a posiadała kulturę łacińską i francuską, szerzoną przez zawsze żywe związki z Francją (począwszy od obioru Henryka Walezego na króla polskiego w XVI. w.) — związki historyczne, polityczne, dynastyczne i kulturalne. Obok łaciny, jako podstawy tej kultury, oraz francuszczyzny, która z biegiem czasu sięga głęboko w polski obyczaj, wymienić trzeba jako trzecią część skła-

dową zachodnio-europejską kultury polskiej przed rozbiorami cywilizację italską, przeniesioną do Polski już na początku XVI. wieku przez królową Bonę, odbitą w renesansowych budowlach Krakowa, we wielkiej sztuce Jana Kochanowskiego, w późniejszych przetworzeniach Morsztynów i innych.

Zasadniczy tedy przekrój kultury staropolskiej — niezależnie od tego, co jest w niej własne, rodzime — jest romański, o pokładzie łacińskim, który wydaje odrębną w Polsce literaturę humanistyczną łacińską (w prozie i poezji), istniejącą od pierwszego polskiego »poeta laureatus« (wtedy jakby międzynarodowa nagroda Nobla) Klemensa Janickiego aż do końca XVIII. wieku. Wszak jeszcze Zygmunt Krasiński, jeden z wielkiej trójcy romantyków, w latach chłopięcych tłumaczył balladę Mickiewicza »Świteziankę« — łacińskim heksametrem!

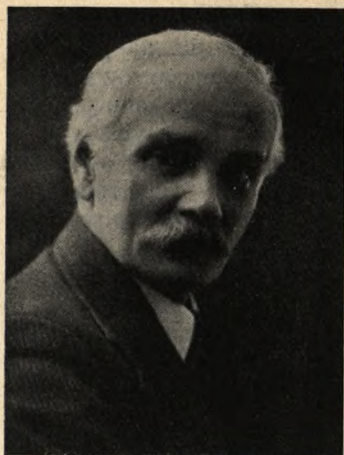
Proces demokratyzacji Europy rozpoczął się, jak wiadomo, wybuchem wielkiej rewolucji we Francji, jako krwawej reakcji przeciw uciskowi tłumu przez garść oligarchów z królem-autokratą na czele.

W Polsce ten proces rozpoczął się równocześnie, ale bezkrwawo: w obradach czteroletniego sejmku, zakończonych uchwałą Konstytucji 3. Maja, która 600.000ej masie mieszczan przyznawała równość praw a chłopom poważne ulgi. Krwawej, społecznej reakcji w Polsce nie było właśnie dlatego, że prawie milion obywateli posiadał pełnię praw — i że ten milion postanowił dobrowolnie powołać do publicznego życia stan mieszczański i chłopski: — Stasziców, Kilińskich i Bartoszków Głowackich, którzy z kosą w ręku poparli zbrojny czyn Tadeusza Kościuszki.

Slovutný pane předsedo!

Před 10 lety jste založil Československo-polský klub, řídě se vznešenou myšlenkou upevnění přátelských svazků v Rodině.

Dnes oslavujete Vy i Vaši spolupracovníci desetiletí své práce.

PROF.
ARTUR ROMANOWSKI,
ARCHITEKT,

byly radny miasta Krakowa,
Kawaler orderu Św. Sylwestra,
Członek honorowy Klubu Czeskosłowacko-polskiego w Bernie.

Jste spokojeni s výsledky své práce? Myslím, že ano!
Prožili jsme společně mnoho radosti ze vzájemného sblížení, a že nyní došlo k nedorozumění, to není nikterak důvodem, aby byla zničena vznešená idea. Nevyhnutelnost dějinného poslání musí nám býti posilou ducha, musíme se dále a vytrvale snažiti o svornost v Rodině.

I kdyby se nám sestra s cizincem zasnoubila a i kdyby to zasnoubení třeba 10 let mělo trvat, víme, že k tomu manželství nedojde, neboť povahy snoubenců jsou rozdílné. Vráti se tam, kde její rodný domek, tam, kde je ještě nezahlynula láska k vlasti, kde žije bratrství a pocit, že je třeba svornosti v Rodině.

Mythus vypráví, že si Vanda raději zvolila dobrovolnou smrt než sňatek s cizincem.

Vyslovuje výrazy plného uznání Vám, slovutný pane předsedo, jakož i Vašim spolupracovníkům za desetiletou práci, plnou úspěchů, zasílám přání vytrvalosti a dalšího rozvoje záslužné činnosti, vedoucí k uskutečnění oné historické nutnosti, již je svornost a bratrství mezi našimi národy.

V Krakově, v únoru 1935.

Artur Romanowski.

Budeme psát dějiny česko-polské nenávisti?

Dr. KAREL KREJČÍ.

Jestliže ve chvílích živějšího vzplanutí česko-polského přátelství, ve chvílích, kdy oba národy si s radostí uvědomují své kmenové příbuzenství a společné zájmy, s radostí se vzpomíná tak mnohých krásných okamžiků dějinných, kdy se toto přátelství projevilo se stejnou silou, bylo posvěceno společným úsilím ducha a zpečetěno krví, ve chvílích opačných vystupují z listů kronik zlověstné přízraky jiné a snaží se dáti přechodným sporům význam hlubší a působnost trvalejší. Kdesi v mlhách mizí Doubravka se svatým Vojtěchem, bojiště grunwaldské, šlechteté úsilí národních buditelů, vznešená postava poutníka-Mickiewicze, nesoucího ze vzdálené Italie s hrstkou nadšenců osvobození i českému národu — a jako výstražný příklad minulosti se zjevují krvavé boje Přemyslovců s Piastovci, Długosz, potírající české husitství, lisovčáci, ubíjející na Bílé hoře českou svobodu, spálený domek Komenského, až po nešťastné události na konci světové války, na prahu svobody obou národů.

Je pravda, že mnohé z těchto událostí — dynastické boje dávného středověku, úporný zápas katolictví s reformací — vycházely z pohnutek, jež neměly nic společného se sympatiemi nebo antipatiemi národními, přece však je jich příliš dlouhá řada, než abychom je mohli přejíti bez povšimnutí. A také u vedoucích duchů obou národů se velmi často shledáváme se zjevem, jak nadšená přízeň náhle ochabuje, mění se v nedůvěru, někdy přechází až v nenávist.

Při bedlivém pozorování stálého střídání těchto zjevů můžeme však dojít k poznání, že jejich základ je snad společný, že obojí jsou nám dokladem, jak skutečně blízké jsou si oba národy. Pomineme-li doby všeobecného úpadku a duševní stagnace, nenajdeme snad v dějinách momentu, kdy Češi a Poláci by si byli vzájemně lhostejní. Zde tomu není tak, jako u jiných národů, jejichž zájmy se v dějinách zkřížily, kde prudké nepřátelství, když jeho příčiny pominou, se pozvolna

mění v blahovolnou lhostejnost. Mezi Čechy a Poláky po náhlém vzplanutí přátelství rychle se přechází ve vyčítavou nenávisť, většinou neúměrnou tomu, co ji způsobilo, a zase naopak.

Jistě mnoho příčin je v národních povahách, které ve vhodných chvílích se doplňují a splývají v dokonalou harmonii, jindy na sebe narážejí a prudce se odpuzují. Je již starým zvykem, charakterisovati tyto povahové rozdíly poměrem střízlivého rozumu a vznětlivého citu. Snad je to přílišné zjednodušování, ale je v tom mnoho pravdy.

Z Čech přišlo do Polska křesťanství s celou náboženskou kulturou středověku, později úspěšně tam pronikaly hloubavé myšlenky našich reformátorů; z Polska razila si cestu do Čech plnost života a kult krásy období renaissančního. Poláci učili se u nás drobné práci národní, reálnímu myšlení, plánovitosti a vytrvalosti a osvěžovali za to romantickým vzletem naše umění a vynášeli revoluční elán do našeho boje politického. Oba národy touto výměnou hodnot získávaly a velmi mnoho by mohly získati i v budoucnosti.

Tento krásný soulad obvykle mizí, když národy, resp. jejich mluvčí a representanti, přestanou uvažovati o tom, čemu by se u souseda mohli naučiti a tím prospěti sobě samým, a počnou zdůrazňovati to, čím nad něj vynikají, zveličující při tom jeho nedostatky. Kdybychom chtěli proniknouti až na kořen česko-polských sporů, většinou bychom asi jako jejich prapříčinu našli vzájemnou řevnivost. Ušlechtilá spolupráce k prospěchu obou národů se pak mění v šílené závodění, jehož prostředkem bývají daleko častěji silná slova než skutky, snaha o společný pokrok přechází v nezdravou touhu vyvýšiti se na úkor druhého. Tvůrčí láska k národu se stává slepým šovinismem. To trvá obyčejně tak dlouho, až nesváru využije někdo třetí, a pak již bývá těžko chyby napravovati.

Všichni ti, kteří mají dobrou vůli učiti se z minulosti, musejí bedlivě zkoumati příčiny, průběh a zejména následky těchto minulých sporů. Musejí také bedlivě studovati povahové rozdíly obou národů, hledati v nich však to, co vzájemným doplňováním oběma národům prospěje, ne to, co je žene do nepotřebných a zhoubných zápasů.

(Fragment z poematu: »ZWYKŁA DROGA«.)

Odjechały pociągi na zachód,
odwiozły mnie — i świat
piętnastu moich lat
młodości i strachu.

Na bruku obcego miasta,
wydeptując godziny wojny,
snulem się ździwiony i niespokojny,
inny czas we mnie narastał
mową nową, a jednak jakby rodzinną i bliską,
wzywał mnie i wołał
w barokowych gmachach, domach i kościołach.

Po ulicach chodziłem długo
bez celu nieraz i bez myśli;
powietrza grudniowe smugi
siekły mi twarz deszczem rześcisie.

Wysoko pod chmurami, za mgłą
Szpilberg czuwał i groził.
Nie było nigdzie ucieczki stąd.
Nieraz na mrozie
stałem godzinami przed wystawą księgarni,
wzrok mój gorączkowo ogarniał
książki polskie,
płonął i cichł.
O ziemię rodzinną, któraś mi uciekła z pod nóg
ognistym meteorem krążkiem!
O mowę ojczystą, któraś przemawiała z za szyb
czarodziejstwem, znanych liter i słów! —

I pokochałem ten kraj,
te wyrazy nieznanne, jednak jakby znane,
dni w chmurach skapane,
burzą wspomnień pobite,
nuty piosnki Nešvery
radosne i szczere:
»Moravěnko, drahá máti,
ó jak krásná jsi ty zem.
Jak tě nemá, drahá, milovati,
komu ty jsi domovem?«

Tymczasem wichrem metalowych kopyt przelatywali
światem
apokaliptyczni jeźdźcy.
Sen nad głową latał
krwiożerczy i złowieszczy.

Chrzęstem żołnierskiej zbroi
śpiewały po ulicach wozy,
przypominał kolejowy dworzec
wojnę i grozę.

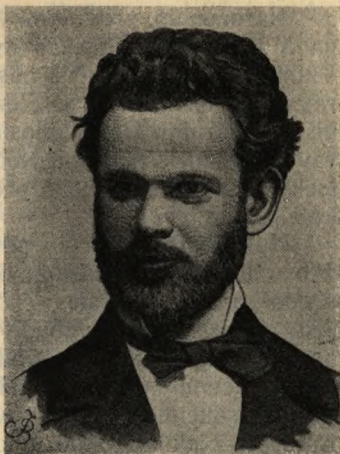
Dni rosły, jak garby,
na oczy spadały wrogo.
Zbierałem jednak codzień nowe skarby
spostrzeżeń i widoków.

Tu w dalekim, pobratymczym kraju,
wyrzucony losami wojny,
smutek się mój dostrajał
do ziemi dookołej.

W dni tamte wplata się uśmiech,
nuty piosnki Nešvery
radosne i szczere:
»Modré hory, hory jasné,
šumných lesů tmavý lem,
hle, ty nivy divukrásné,
klasů moře kolkolem . . . «

JAN NEČAS.

Podle rytiny, kterou dal zhotoviti a uveřejnil »Tygodnik ilustrowany« ve Varšavě dne 24. května 1884.

Památce Jana Ev. Nečase. Dr. J. SVÍTIL-KARNÍK.

Kdo přišel po r. 1880 do Brna, těžko mohl pochopit, že toto honosně německé město bylo v polovici let sedmdesátých východištěm a ohniskem pozoruhodného díla slovanského uvědomění a vzájemnosti. Brno se vlastně projevilo slovansky mnohem dříve, vždyť už r. 1863 vyšly tu Luc. Siemieńského »Večery pod lipou« překladem Davorina Líšenského (kdo to byl?) — jako záměrný čin uvědomělého slovanství. Jak bylo živelné a životné, o tom čestně svědčí dvojdílná »Slovanská poezije«, vydaná Maticí Moravskou za redakce Fr. Vymazala r. 1874 a 1878. Považme, že se tu jen na překladech z polštiny účastnilo 45 tlumočnicků a z těch bylo 11 z Moravy. K nejhodnotnějším z nich patřil Jan Ev. Nečas.

Chci v této jubilejní publikaci obnoviti památku tohoto svého krajana připomenutím jeho díla překladatelského i styků s Poláky, aniž si mohu a chci osobovati zásluhy, že jsem thema vyčerpal.

Narozen 25. pros. 1849 v horské vsi Studnicích u N. Města na Moř., studoval Nečas gymnasium v Litomyšli, práva ve Vídni a v Praze, načež působil jako soudce v několika moravských městech i ve Slezsku. Záhy se také zjevil na kolbišti literárním. Prof. Miloslav Hýsek ve své »Literární Moravě« odhadl sice celou Nečasovu původní tvorbu jako umělecký omyl — ale o jeho překladech z polštiny výslovně opakuje, že byly dobré.

Nevypátral jsem, co pětadvacetiletého právníka tak sblížilo s literaturou polskou, že se od r. 1874 řadu let vedle úřední práce vytrvale věnoval tlumočení polských básníků. Jistě tu působila povzbudivě obecná nálada českého národa a zvláště vzdělanstva tehdejších let, jemuž Kollárova idea byla mocnou oporou v politickém zápolení, zkyprěna jsouc vřelým soucitem s nedávným utrpením Polsky po povstání r. 1863 — jak to pěkně vložil Fr. Táborský v úvodu ke své loňské knize o Grotterovi.

Slovanské anthologie Vymazalovy účastnil se Nečas překlady národních písní polských a ukázkami z patnácti básníků. Byli to Kochanowski, Klonowicz, Szymonowicz, Opałiński, Potocki, Družbacka, Naruszewicz, Węsierski, Malczewski, Słowacki, Ujejski, Witwicki a Wasilewski. Z toho nejobsáhlejší je romantické epos »Marie« od Ant. Malczewského. Vyšla také ve zvláštním otisku r. 1876 v Brně a r. 1882 znova a úhledněji v Praze u Kobra s obrázky Scheiwlovými. Po těchto prvotinách zkoušel Nečas své umění na veršovaných povídkách Vlad. Syrokomly, z nichž »Ulas« a »Margier« vyšly v Kobrově Ústř. knihovně. Potom směle přistoupil k velkému genu Mickiewiczovu a zdařile přeložil jeho Balady (14 básní). Zejména tato knížka, vydaná rovněž v chudobném rouše Ústřední knihovny, došla veliké obliby u naší mládeže a mezi gymnasty let osmdesátých náležela k základním kamenům jejich knihoven. V téže Kobrově populární sbírce vyšel ještě jeden sešitek Nečasových překladů. To už se pilný zprostředkovatel seznámil i s mladým dobyvatelem polského Parnasu, Przesmyckim-Miriamem, a podal výbor z jeho lyriky. Nová řada ukázek z polské poesie vycházela poté v Nečasově tlumočení v Praze u Vilímka a objevila se souborně

r. 1884 v obsáhlém svazku s titulem »Květy z polských luhů«. Jsou tu vedle hojných lidových krakowiaků zastoupeni Vlad. Syrokomla, Kornel Ujejski, Konst. Gaszyński, Mickiewicz, Odynec, Vlad. Belza, Vlad. Żagórski, Jul. Słowacki a Edm. Wasilewski. Připojeny podobizny a životopisy básníků se stručnou charakteristikou. Také Nečasova »Knižka pro hodné dívky« (1885) obsahuje několik překladů z polštiny, a v knížce »Sto malých básní« (v Praze u Hynka) tvoří překlady z polské čítanky a sedmi básníků většinu obsahu. Hojně je tu zastoupen zejména Jachowicz svými bajkami.

Nesporných zásluh získal si Nečas také šířením známosti polských skladeb písňových. Za tím účelem přeložil básnické texty k skladbám Chopinovým, Moniuszkovým, Želeňského, Noskowského, Dobrzyńskiego, Komorowského a Zarzyckého. Zdali vyšly všechny tiskem, není mi známo. Z melodického pokladu Chopinova byly vydány tři edice, první u Housera v Plzni s 5 písněmi pro vyšší hlas, druhá u V. Kotrby v Praze s dalšími 5 kusy, třetí a nejobsažnější je sbírka »Písně polské s průvodem piana«, vydaná r. 1898 Fr. Hoblíkem v Pardubicích. Úhledný svazek s podobiznou a stručným životopisem Chopinovým určen jest věnovacími slovy k tomu, »aby geniu bratrského národa, po širém světě proslavenému, po vlastech našich zvukem českého slova urovnával širší ještě dráhu vítězného postupu«. Obsahuje polské i české znění 17 písní na slova Witwického, Mickiewiczze, Zaleského a Pola. Srovnáním s originálem lze se snadno přesvědčiti, že překlad je správný i zpěvný. Tato publikace ani dnes neztratila na své hodnotě umělecké i propagační.

Nečasovy básnické překlady nejsou stejné ceny. Ve svých tlumočnických prvotinách v anthologii Vymazalově vede si dost libovolně. Tak ze známých Kochanowského písní »O sobotkách« místo šesti podáno jen pět, jejich pořad není shodný s originálem, i v jednotlivých písních vynechány celé sloky. Jsou i jiné nepřesnosti. Dnes bychom se s takovým překladem nespokojili. Ani překlad Naruszewiczova »Chudého literáta«, tamtéž, není bezvadný. Celá řada veršů vypuštěna.

Že si Nečas sám byl vědom nedostatků své práce, o tom svědčí péče, s jakou revidoval a pronikavě přepracoval celý

překlad Malczewského »Marie«. Její první vydání knižní je nezměněný otisk ze »Slovanské poezije«. Ale druhé, pražské vydání je přepracováno od základů. Všimněme si, jakých změn doznaly hned čtyři úvodní verše.

I. vyd.:

Aj, kam pádíš, kozáče, na tom rychlém koni?
Což jsi zhlédl zajíce, jenž se stepí honí?
Či snad myslí veselou svobody si přeješ,
s ukrajinským větrem že závoditi spěješ?

II. vyd.:

Aj! Kam kvapíš, kozáče, na tom šibkém koni?
Což ti zajíc před okem po stepi se honí?
Či tvá mysl veselá svobodě je ráda,
s ukrajinskou vichřicí závoditi žádá?

Srovnejme ještě z dalšího textu:

I. vyd.:

Ujžděj, leť, kozáku — to ti přikázali;
v starém, pyšném zámku se velké změny staly:
se synem pan vévoda smíření den slaví,
dlouho žili ve sporu — teď se spolu baví.

II. vyd.:

Dál, jen dále, kozáku — jak ti příkaz velí,
v starém, pyšném zámku se velké změny děly:
se synem pan vévoda ode dávna v sporu,
teď s ním dlouho prodléval — v milém rozhovoru.

I. vyd.:

Zdálo se, že obrazy předků — oživeny —
v dlouhých řadách zirájí do tmy z každé stěny,
a že jiskry šlehají z jejich mrtvých očí,
že se smějí pijákům — bradou zvolna točí.

II. vyd.:

Zdálo se, že obrazy předků — oživeny —
dlouhou řadou zirájí kolem z každé stěny,

že se mnohdy zajiskří jejich mrtvé oči,
že se smějí podpilým — a že vousem točí.

Není ovšem každá změna zlepšením. Tak na př.:

I. vyd.:

Blaze hledět ve tvoje oko zarosené
a v něm čisti andělské city utajené!

II. vyd.:

Jak mi blaze bývalo — kde se slza hostí,
žití — citu — andělů čítat tajemnosti.

Oč je tu první znění lepší a přirozenější! Celkem však dlužno uznati, že druhé vydání vyniká nad první přesnějším vystižením básnickovy myšlenky i zvučnějšími rýmy. Rovněž básnické překlady, vyšlé u Vilímka, jsou dokonalejší než starší práce, vydané v Ústř. knihovně. Ale i ty starší překlady Nečas později piloval, jak o tom svědčí výtisk »Margěra« v pozůstalosti, připravovaný patrně pro nové vydání. Celé verše jsou v něm přelepeny proužky papíru, na něž drobným písmem napsáno opravené znění.

Celá řada Nečasových překladů z mladších polských poetů, jako Miriama, Konopnické a Sękowského, vyšla v letech osmdesátých v brněnském časop. »Vesně«. Ty už knižně nevydány.

Rodina zasloužilého moravského polonofila darovala jeho literární pozůstalost Horáckému Museu v Nov. Městě na Mor. Vedle četných rukopisů původních prací, většinou už uveřejněných, je tu několik svazečků korespondence se spisovateli (Bartoš, Kulda, Vymazal), s autorovými nakladateli (Kober, Vilímek, Šašek), a potom pro nás zvláště zajímavé dopisy spisovatelů polských. Mezi nimi jeden list M. Konopnické, dva z Mickiewiczova musea v Paříži, jeden od Teof. Lenartowicze z Florencie, řada dopisů Belzových, 26 listů Zenona Przemysckého (Miriama) se svazkem jeho rukopisných básní, řada listů Sękowského rovněž s rukopisy veršů, po jednom od Zagórského a Włodz. Mickiewiczé. Nebylo-li možno je excerpo-

vati pro tento článek, bude mou snahou, aby se záhy dostalo na světlo, co je v nich hodnotného.

Pro dnešek, kdy Těšínsko zůstává ustavičně Eridiným jablkem, podněcujícím trapné rozpory mezi oběma slovanskými sousedy, významným a památným jest jeden dokument z Nečasova odkazu. Je to diplom, kterým český spisovatel byl poctěn čestným členstvím polského spolku. K němu se vztahuje také dopis na tuhém papíru, na němž litografií proveden tento polský text:

Ctihodný pane!

»Czytelnia ludowa« v Těšíně, uznávajíc Vaši třicetiletou práci, směřující k seznámení Čechů s arcidíly polské literatury, schválila na valné schůzi dne 8. t. m. jmenovati Vás, ctihodný pane, čestným členem našeho spolku.

Posílajíc Vám dle usnesení našich členů diplom čestného členství, jsme hrdi na to, že nám bylo přáno být mluvčími hluboké úcty, jakou nejen členové čítárny, ale vůbec veškeren polský lid ve Slezsku chová k Vám, ctihodný pane!

Připojujeme vřelé přání, aby Prozřetelnost Vám, ctihodný pane, popřála dožítí se zlaté svatby s národní literaturou.

Výbor lid. čítárny v Těšíně, 15. I. 1905.

Následují podpisy.

Adresa zní: Do Jaśnie wielmożnego Pana Jana Nečasa, Rady wyższego Sądu krajowego w Bernie.

Není-liž to kladné svědectví, že se Nečas nejen jako literát, ale jistě i jako soudce a občan za svého úřadování v Těšíně dobře zapsal do srdce polského lidu? Proto nám tento průkaz polské uznalosti může dnes býti dvojnásob milý a vzácný.

*

V Polsku let osmdesátých a devadesátých mělo Nečaso jméno výborný zvuk, jak o tom svědčí také jeho životopis a podobizna v Tygodniku ilustr. ze dne 24. V. 1884, kterou zde reprodukuje.

Už zběžné nahlédnutí do zachované korespondence poučuje o tom, jak vysoko a vděčně ceněna byla Poláky Nečasova překladatelská činnost a jak platně přispěl svým dílem i přátelskými svazky k rozvoji a ztuzení českopolské vzájem-

nosti. Zároveň se možno zamyslet nad tím, že duch tak velké kultury estetické jako Zeno Przesmycki cenil v mladých letech Nečasových i jeho původní lyriku, vybrané ukázky z ní překládal a v dopise dne 18. XII. 1884 odsuzuje odmítavou kritikou jakéhosi F. St., uveřejněnou tehdy ve Světozoru po vyjití sbírky veršů Nečasových. Snad se aspoň v několika jeho písničkách ozvalo ladnou melodikou a nestrojeným citem básnické posvěcení, které mu současnou kritikou a později také rozvážným autorem »Literární Moravy« tak neúprosně bylo upřeno.

Buď jak buď — a nehledě ani k jeho spisům právnickým — už sama polonofilská činnost stačí, abychom Janu Ev. Nečasovi přiznali čestný titul poctivého dělníka a horlivého orače na tvrdém i vzdorném úhoru, jehož zkypření a obsévání jest nedozírného dosahu pro jasnější budoucnost a mocenskou váhu Slovanstva, zárukou naší bezpečnosti a pečeti evropského pokoje. Jako ke zdárnému synu Moravy hlásí se k němu s úctou a pýchou jeho rodné Horácko.

Nečas zemřel 27. ledna 1919 a pohřben v Brně. V »Průvodci brněnským hřbitovem« mezi hroby významných českých lidí není jeho jména. Přezíravé nedocenení, kterým trpěl za živa, stíhá ho i po smrti. Aspoň my, kteří jdeme v jeho slépečkách, pokloňme se vděčně jeho popelu.

Propaganda węgierska w Polsce.

KAZIMIERZ KIERSKI,

prezes Tow. Polsko-Czechosłowackiego w Poznaniu.

W ostatnim czasie propaganda węgierska obrała sobie Polskę za teren nader ożywionej działalności. I przyznać należy, że tu i owdzie udało jej się osiągnąć pewne, nieznaczące zresztą sukcesy.

Pod wpływem tej propagandy jedni powtarzają zasłyszany zdawna dwuwiersz:

»Polak, Węgier — dwa bratanki

»I dó korda i do szklanki,

przyczem podkreślają, jakoby między Polską i Węgrami nigdy nie było w przeszłości ani żadnych scysyj politycznych, ani tembardziej zatargów orężnych. Inni — mniej uczuciowi, ale zato bardziej, ich zdaniem, realni — snują projekty wielkiego bloku państw środkowo-europejskich, od Estonji począwszy, a kończąc na Jugosławii i Bułgarji, przyczem niewiadomo dlaczego uważają, że kośćcem pacierzowym owego bloku powinien być, oprócz Warszawy, także Budapeszt. Jedni i drudzy radziby naprawić rzekomą krzywdę węgierską przez skorygowanie na korzyść Węgier granic, ustalonych w zawartym w Trianon traktacie pokojowym.

Zastanówmy się przedewszystkiem, jak dalece są uzasadnione sentymenty filowęgierskie w Polsce.

Ci, co powtarzają: »Polak, Węgier — dwa bratanki«, czynią to bezkrytycznie, powiem więcej — bezmyślnie. Nie wiedzą bowiem, że »Węgier« oznacza tutaj jedynie przynależność państwową, że »Węgier« w powtarzanim przez nich refrenie — to właściwie Słowak, będący w ciągu wieków poddanym węgierskim. Tylko Słowacy sąsiedowali bezpośrednio z Polską; tylko oni stykali się na każdym kroku, poprzez między graniczną, ze swymi »bratankami« — współplemioncami Polakami. Co się zaś tyczy Węgrów w znaczeniu etnograficznym, to ci nigdy ani nie sąsiedowali z Polakami, ani nawet nie mogliby się z nimi porozumieć, choćby ze względu na obustronne trudności językowe.

Tak samo nieścisle jest twierdzenie, jakoby stosunki polityczne między Polakami i Węgrami zawsze były jak najlepsze. Wielka postać naszego króla Stefana Batorego, Węgra rodem, przesłania nam nikczemne knowania Rakoczego, który napadł zniemacka na Polskę podczas najazdu szwedzkiego i wspólnie z królem szwedzkim Karolem Gustawem już w połowie XVII wieku układał pierwsze plany rozbiorów Polski. W niespełną 30 lat później, kiedy król polski Jan III Sobieski wyruszył na odsiecz Wiednia, spotkał się pod jego murami z Węgrami, którzy pod wodzą Tekelego czynnie wspomagali Turków przeciwko Polakom.

Już te dwa fakty z naszej historii wskazują, że stosunki polsko-węgierskie nie zawsze układały się tak sielankowo, jak to nam pragnie przedstawić propaganda węgierska. Mimo to, powołując się na tę rzekomo od tysiąca lat trwająca i nienaruszoną przyjaźń, propaganda ta wysuwa postulat wspólnej polsko-węgierskiej granicy.

W jaki sposób taką wspólną granicę dałoby się osiągnąć?

Oczywiście, przez przyłączenie zpowrotem do Węgier Słowacji i Rusi Zakarpackiej (bardziej powściągliwi aneksjoniści mówią narazie o jednej tylko Rusi Zakarpackiej).

Z czyjaby to było korzyścią?

Oczywiście, z korzyścią Węgier, które w ten sposób ogromnieby się wzmogły terytorjalnie i ludnościowo. Ale dla samej Słowacji i Rusi, dla Czechosłowacji, dla całej wreszcie Słowiańszczyzny, nie wyłączając Polski, byłaby to nowa klęska i krzywda niepowetowana.

Słowacy i Rusini zakarpaccy od tysiąca lat byli pod jarzmem węgierskiem, które bynajmniej nie było lżejsze od niemieckiego. Tysiąc lat byli uciskani, wynaradawiani, przerabiani siłą na Madziarów. Przez tysiąc lat zasilali swoją krwią zawsze obce, a często wrogie szeregi. Wszak wielka część współczesnych nam Węgrów — to zmadziaryzowani, często odniedawna, Słowacy lub ich potomkowie. Nazwiska ich na to wskazują. Gdyby nie ustawiczny, w ciągu szeregu wieków trwający dopływ świeżej krwi słowackiej, te paręset tysięcy Madziarów, które nigdyś przybyły z głębi Azji nad brzegi Dunaju i klinem rozszczepiły zwartą do tego czasu Słowiańszczyznę, oddawna roztopiłyby się w otaczającym je morzu słowiańskiem.

Zaznawszy jarzma węgierskiego, Słowacy bynajmniej nie pragną powrotu do niego. Wiedzą, czem to jarzmo było w przeszłości; rozumieją, czego się od Węgrów można spodziewać na przyszłość. Nie poto wielka wojna wyzwoliła narody, aby je znowu w niewolę oddawać. Spór zaś, jaki Słowacy toczą z Czechami, to ich spór wewnętrzny, czesko-słowacki, który prędzej czy później, bez obcej ingerencji, będzie załatwiony. Spór ten nie może naruszać ani

jedności państwa czechosłowackiego, a ni wewnątrznej spójności »politycznego narodu czechosłowackiego«, jak niektórzy nazywają Czechów i Słowaków.

Uwzględnienie rewizjonistycznych dążeń węgierskich byłoby wielkim minus w ogólnym bilansie Słowiańszczyzny. Raz dlatego, że pociągnęłoby za sobą znaczne osłabienie państwa czechosłowackiego (o Jugosławii tutaj nie mówię) na rzecz obcych nam rasowo Węgrów, a następnie dlatego, że oddałoby na łup madziaryzacji trzy miliony Słowaków i Rusinów. Dla Słowian nie może być obojętne, czy Słowacy i Rusini zakarpaccy pozostaną Słowianami, czy też — uciskani i wynaradawiani — staną się nawozem dla obcego narodu. Stąd wniosek, że uroszczenia węgierskie nie powinny znaleźć wśród Słowian żadnego oddźwięku. Tem mniej można mówić o popieraniu tych roszczeń, choćby tylko moralnem.

I jeszcze jedno.

Węgrzy skarżą się, że zostali pokrzywdzeni na skutek odebrania im znacznych terytoriów z licznymi skupieniami ludności węgierskiej. Wydaje nam się, że skargi te nie są uzasadnione. Straty terytorjalne są normalnem następstwem przegranych wojen. Gdyby Węgrzy wojnę wygrali, napewno staraliby się o powiększenie swych posiadłości; ponieważ jednak zostali pobici, więc odebrano im ziemie słowiańskie i inne. A że na tych ziemiach istnieją liczne skupienia węgierskie, na to już nic się nie poradzi. Wszak i po stronie węgierskiej pozostały również znaczne skupienia słowackie. Na ziemiach zaś, odebranych Węgrom, większość ludności stanowią Słowacy, Rusini i inni. Gdyby uwzględnić roszczenia węgierskie, należałoby tę większość, gwoli interesom mniejszości, oddać zpowrotem Węgrom. Lecz na to ta większość napewnoby się nie zgodziła. Przeczyłoby to zresztą zasadniczym pojęciom prawa i sprawiedliwości.

Widzimy więc, na jak kruchych podstawach opiera się propaganda węgierska. Dla nas, Polaków, wy pływa stąd jedna wskazówka: nie dać się obalamucić, lecz, przeciwnie, traktować ją tak, jak na to zasługuje — z dużą dozą krytycyzmu i jeszcze większą dozą nieufności.

Panu prof. dr. M. Kolajovi,

předsedovi Československo-polského klubu v Brně.

Milý příteli,

chcete, abych Vám také já napsal několik řádek do Vašeho sborníku, vydávaného u příležitosti desátého výročí Československo-polského klubu v Brně. Vyhovuji milerád Vašemu přání, ale přece jen přicházím poněkud do rozpaků. Nikoli proto, že bych neměl co psát kromě oficiálních, běžných gratulací, ale proto, že nevím, co bych měl se zřetelem na omezenost místa zachytit z toho roje vzpomínek a myšlenek, jež mi vyvstávají v hlavě při jubileu spolku mně tak blízkého, při jubileu, jež spadá do doby pro všechny pracovníky na poli československo-polského sblížení tak těžké.

Dovedu se plně vžít do Vaší situace a chápu plně vše, co cítíte při tomto jubileu, slaveném v dobách tak smutných. Vždyť vím, že i Vám je Váš klub dítětem stejně drahým, jako jest ostravský klub mně. Jistě hledíte Vy i všichni, kteří Vám ve Vaší práci pomáhali, s radostí a snad také s lehkým nádechem elegického smutku zpět do minulosti, vzpomínáte láskyplně zrození svého spolku, jeho prvních dětských let a dalšího vývoje. Co tu bylo práce, co citu do ní vloženého, co radostného vzrušení, co chvil radostného opojení z vítězství a zase pochybností a neuspokojení!

Sleduji podrobně vývoj a růst Vašeho klubu sedm let, neboť i já i náš klub máme k Vám poměr velmi blízký, poměr mladšího bratra k staršímu. Začali jsme později než Vy, neboť poměry u nás jsou a budou vždy mnohem nepříznivější než u Vás. A tu musím vděčně konstatovati, že mezi těmi, kdož nám v našich počátcích pomáhali, byl jste také Vy a Váš klub, jehož jen poněkud pozměněných stanov jsme použili pro náš spolek. Vzpomínám s radostí těch svých porad s Vámi i s druhým svým přítelem a rádcem drem J. Michlem, předsedou Akad. kola přátel Polska v Praze, porad, konaných před založením našeho klubu i po jeho založení, vzpomínám i dalšího osnování plánů, sestavování programu činnosti i našeho ušlechtilého závodění. A člověku je nyní, když na to vše vzpo-

míná, líto, že se všechno tak skončilo a že snad všechna ta práce byla marná. Ale je to opravdu konec a je možno, že by všechna ta práce dosud vykonaná byla skutečně marná? Ne, nevěřím a jsem přesvědčen, že ani Vy ani ostatní pracovníci pro československo-polské sblížení tomu nevěří. Jsem přesvědčen, že převážná většina nás zůstane i nadále věrna té ideji československo-polské spolupráce, které sloužíme již tolik let a tak oddaně, a že se nedá zmásti ani znechutiti přechodnými spory, jichž jsme právě svědky. Věřím, že oba bratrští národové, československý a polský, po všech těch — bohužel, tak zbytečných a v nynějších dobách oběma zvláště škodlivých — nedorozuměních najdou své jedině správné místo a půjdou jednou přece jenom svorně bok po boku, jak to velí dějinný příkaz jich obou a jak v to věří i náš milovaný prezident T. G. Masaryk a jak v to věřili a věří i jiní vynikající jednotlivci národa československého i polského.

Ovšem, každý, kdo bojuje za nějakou ideu, musí počítat s překážkami a dokonce s oběťmi, mnohdy velmi bolestnými, ale nesmí nikdy a za žádných okolností zraditi svůj ideál a ztratiti víru ve vítězství. I my všichni, kteří pracujeme na poli československo-polského sblížení, procházíme nyní těžkým obdobím zkoušek, které vyžadují pevné víry a statečnosti, ale doufám, že všichni projdeme těmito zkouškami jako očištným ohněm, který nás zbaví všeho zbytečného a škodlivého a upevní naši vůli zvítěziti i za cenu sebe bolestnějších obětí.

Váš klub, stejně jako náš, bojoval za věc dobrou a kráčel cestou správnou, proto můžeme s klidným svědomím hleděti zpět do minulosti a sledovati i v budoucnosti stejné směrnice. U příležitosti zakončení desítileté Vaší činnosti přeji Vašemu klubu zdárného rozvoje v budoucnosti ku blahu národa našeho i polského, Vám pak a všem Vaším spolupracovníkům statečné víry ve vítězství a neumdlévající chuti k pokračování v práci, kterou jste dosud s takovým zdarem konali, a konečně všem nám, kteří pracujeme pro československo-polské sblížení, zlepšení podmínek a předpokladů pro naši práci.

22/2 1935.

Dr. Frant. Král,

předseda Československo-polského klubu v Mor. Ostravě.

Váženému Československo-poľskému klubu v Brne.

Bratislava, dňa 23. II. 1935.

Vážení priatelia!

Československo-poľská spoločnosť, odbor Bratislava, ako najmladší člen spolkov československo-poľských v RČS, pridružuje sa ochotne k oslavnej spomienke prvého desaťročia Vašej spolkovej činnosti a ľutuje úprimne, že práve tento ostatný časový úsek Vášho jubilejného údobia je zakalený súčasnými susedskými pohraničnými nedorozumeniami určitej čiastky obyvateľov, ktoré sa veľmi bolestne dotýkajú zvlášť občanov Slovenska a Podkarpatskej Rusi.

Bratislava bola presvedčená, že práve takmer 1000kilometrová spoločná štátna hranica oboch mladých republík bude ich občanom najvhodnejšou príležitosťou k stálému a živému pestovaniu bratských a priateľských stykov a že práve Slovensko a Podkarpatská Rus sa stanú zdrojom bratskej lásky oboch národov, ktorá sa bude šíriť od Tatier až po Šumavu.

No, dúfajme, že niektoré dnešné zjavy, neprajúce poľsko-československému dorozumeniu, sú len prechodnej povahy a skúškou vytrvalosti pre tých občanov dobrej vôle oboch republík, ktorí poučení dejinami svojho národa, sledujú s otvoreným zrakom a s obavami súčasné mocenské prúdy poválečnej Európy a nielen že neustávajú v ďalšej práci, oživujú vybudované už púta vzájomného dorozumenia, a budujú stále nové, ale podávajú aj dnes žiarivé dôkazy úprimnej bratskej lásky a medzištátnej snášanlivosti. Sme presvedčení, že sa ešte aj my, súčasníci, dožijeme okamihu, kedy sa vyjasní nad zachmúrenými Tatrami, dojde k dorozumeniu medzi Varšavou a Prahou a vráti sa opäť úprimná bratská shoda medzi versaillským poľským Baltom a československým brehom medzinárodného Dunaja.

S úprimným pozdravom

za Československo-poľskú spoločnosť, odbočka v Bratislave,

JUDr. Cyril Bařinka.

Kilka wspomnień o powstaniu i rozwoju Klubu czesko-polskiego w Mor. Ostrawie.

EMANUEL CHOBOT,

wiceprezes Klubu czesko-polskiego w Mor. Ostrawie.

Z inicjatywy profesora Dra Franciszka Krála odbyto w listopadzie 1928 poradę kilku zaproszonych osobistości celem założenia Klubu czesko-polskiego w Morawskiej Ostrawie. Komitet przygotowawczy, w którym z czeskiej strony wzięli udział: Dr. Franciszek Král i profesor Tlapák, ze strony polskiej: poseł Emanuel Chobot i dyrektor Marjan Pawełek, przystąpił natychmiast do spisania statutu i zwołania konstytucyjnego walnego zebrania. Zebranie odbyto dnia 14. lutego 1929 w »Domě umění« w Morawskiej Ostrawie przy licznych udziale nowo zgłoszonych członków narodowości czeskiej i polskiej. Walne zebranie wybrało zarząd z prof. Drem Králem na czele. Uroczyste otwarcie klubu przy udziale przedstawicieli władz czeskosłowackich oraz przedstawiciela rządu polskiego, konsula Dra. Karola Ripy, odbyło się w »Domě umění« dnia 10. marca 1929. Wyrazem harmonji i zgody był program tej uroczystości, którą zagaił prezes Dr. Král, poczem przemawiał przedstawiciel rządu czeskosłowackiego radca Studnář i przedstawiciel rządu polskiego konsul Dr. Ripa. Odczyt o stosunkach gospodarczych polsko-czeskich wygłosił prof. Dr. Goetel z Krakowa, o stosunkach kulturalnych polsko-czeskich prof. Dr. Martinek. Przemawiali również przedstawiciele istniejących już klubów czesko-polskich w Czechosłowacji, zwłaszcza prezes Czesko-polskiego klubu w Bernie prof. Kolaža, który podniósł wielkie znaczenie i konieczność współpracy klubów czesko-polskich.

Idea zbliżenia czesko-polskiego była wówczas nader popularna. Najlepszym tego dowodem była wielka ilość zgłaszają-

cych się członków. Już w pierwszym roku mieliśmy 130 członków czeskiej a 105 członków polskiej narodowości. Po pięciu latach liczył klub przeszło 300 członków. Czynność klubu rozwijała się pomyślnie. Urządzano odczyty na różne poważne tematy, na polu sztuki i literatury starano się pielęgnować ideę zблиżenia, starano się ją na każdym polu wprowadzić w czyn praktycznie. Praca miała wielkie uznanie w Polsce i u nas. Przyjazne stosunki i łączność z klubami czesko-polskimi w Czechosłowacji i w Polsce widoczne były ze wzajemnego uczestnictwa przedstawicieli przy imprezach poszczególnych klubów oraz z wycieczek do Polski i odwrotnie. Zwłaszcza z klubem berneńskim utrzymywano serdeczne stosunki.

Tak było do wiosny roku 1934. Nastąpiło rozluźnienie się stosunków polsko-czeskich, które odbiło się także na życiu naszego klubu. Po odejściu konsula Dra. Ripy, który był szczerym zwolennikiem idei zблиżenia polsko-czeskiego i czynnie klub nasz popierał, został zamianowany nowy kierownik konsulatu, który po przewzięciu urzędu zgłosił się wprawdzie jako członek do klubu, lecz wkrótce z niego wystąpił a z nim urzędnicy konsulatu i 8 członków Polaków. Czynność klubu wszakże nie ucierpiała, gdyż w miejsce członków, którzy swoje wystąpienie zgłosili, wstąpili nowi członkowie z szeregów robotników polskich, a na walnem zebraniu klubu w czerwcu 1934 wynosiła ilość członków 350. Wybrano na tem walnem zebraniu nowy zarząd z prof. Drem Králem na czele i postanowiono czynności klubu nie wstrzymywać wskutek naprężenia w stosunkach politycznych. Członkowie wychodzili ze stanowiska, że naprężenie to jest przejściowe a idea zблиżenia obu słowiańskich narodów musi być z obu stron kontynuowana.

W tym sensie Klub czeskopolski w Morawskiej Ostrawie pracuje dalej. Z początkiem bieżącego roku postanowiono urządzić odczyt o stosunkach polsko-czeskich a równocześnie uczynić zadość życzeniom członków klubu mieszkających na Śląsku Cieszyńskim i urządzić zebrania klubu dla propagowania idei zблиżenia w Orłowej i Trzyńcu.

*

Z okazji 10-lecia najbliższego nam Klubu czeskosłowacko-polskiego w Bernie pozwalam sobie jako jeden ze współzałożycieli i funkcjonariuszy Klubu czesko-polskiego w Morawskiej Ostrawie przesłać tych kilka wspomnień do sprawozdania jubileuszowego i dołączam życzenia zdrowego rozwoju i pomyślności klubowi berneńskiemu jako najstarszej placówce dla zbliżenia czesko-polskiego na terenie kraju Morawsko-śląskiego.

Kus slovanské práce v Brně.

Dr. P. M. HAŠKOVEC, *profesor Masarykovy university v Brně.*

Když v posledních letech přibyly k spolkům, které zatím už v Brně pěstovaly kulturní styky s jinými národy slovanskými, s Rusy, Jugoslaveny, Poláky a Lužickými Srby, společnosti nové (Česko-bulharská vzájemnost, Československo-ukrajinská jednota) vedle odbočky čilé Jednoty slovanských žen, pozoruje to v létě r. 1933, uvědomil jsem si, že si tyto společnosti snadno budou moci navzájem překážet. A hlavní město Moravy, podle svého složení a vývoje, zvláště po válce, místo aby mohlo lehce přezírat, že práce slovanská v jeho středu se tříští a snad i zachází, mělo by naopak velmi pečlivě dbát toho, aby se tato práce soustřeďovala, prohlubovala a rozšiřovala.

Sotva tedy se přihodilo, že podniky zmíněných spolků se křížily, spadly v jeden den nebo přílišnou časovou blízkostí ztěžovaly návštěvu přátelům toho i onoho národa slovanského, neodolal jsem myšlence zasáhnouti. I sezval jsem v září r. 1933 předsedy oněch společností k poradě. Program tvořily čtyři kusy, z nichž tři jednomyslně přijaty jako zásady mezi-spolkového jich života, čtvrtý jako podnět k další činnosti pro budoucnost. Stanoveno tak, že spolky budou se vyhýbat tomu, aby v stejnou dobu cokoliv pořádaly, že zvláště v národní

svátek toho kterého národa slovanského kterýkoli jiný spolek pěstující vzájemnost s druhým národem slovanským nevystoupí s nějakým podnikem, jenž by tak způsoboval kolisi; potom, že se tyto společnosti, ne-li poněkud početněji, aspoň delegacemi budou účastňovat podniků společností druhých, a že se vůbec budou, aspoň morálně, jedny druhé podporovati. Pokud se dotýká společných podniků, odloženo to do budoucnosti k úvaze, podle vývoje věcí.

Vtom do středu těchto porad, které byly zatím toliko dvě (druhá v prosinci 1933), dostavil se za Československojihoslovanskou ligu prof. dr. J. Húsek. Byl-li do té doby sbor delegátů zatím jen soukromým sborem, jehož činnost i další program bylo teprve pomalu a trpělivě budovati, prostě sborem jen se radícím, jak usnadňovati práci tolika spolků, byl by jej chtěl míti burný slovácký temperament nového člena div ne novým tělesem spolkovým, což bylo arci vyloučeno. Ale ten nový člen, zaujat užitečností vytčeného programu, chvátal přes rozmanitě nesnáze a potíže, aby už už tento sbor, jakoby zástupce či reprezentant těch všech spolků, vystoupil na veřejnost. Ve věci myšlenka kolektivního vystoupení a právě pro Brno byla dobrá, ale ve formě, při nedorozuměních, rivalitách a jiných překážkách, pro naprosto souladnou činnost mezispolkovou, ještě nezralá. Tak došlo sice dne 14. května 1934 k prvnímu »seznamovacímu« večírku těchto spolků na Stadioně, se slušným programem besedním, ba večírek měl i jistý úspěch, ale právě z uvedených důvodů, tento večírek bohužel nemohl se stát počátkem soustavnější činnosti.

Když potom v létě byl sbor zreorganisován, takže od té doby má i všechny potřebné činovníky volného sdružení, a když po oddechu zaviněném událostmi opět se ujal svých porad, jež se staly pravidelnými, jeho činnosti jsou pokládány hlubší a širší základy, aby opravdu mohl přinést užitek všem společnostem, které do něho vysílají delegáty. I nabízejí se tu konkrétní věci (o nichž, ježto právě jsou předmětem jednání, není možno již se vyslovovati); ty všechny, doufejme, budou s to, aby dodaly opory i vzpruhy úsilím všech brněnských spolků pěstujícím slovanskou vzájemnost.

„Szpilberg nie będzie już piekłem żywych..“

DR. FRANCISZEK BŁOŃSKI (*Kraków*).

Kiedy nadszedł do Towarzystwa Polsko-Czechosłowackiego w Krakowie list od Klubu Czesko—Polskiego z Brna z prośbą o napisanie artykułu do księgi pamiątkowej, zarząd Towarzystwa doszedł słusznie do przekonania, że najlepiej nadaje się z naszej strony do poruszenia i wspomnienia w takiej okoliczności sprawa szpilberska. Ona bowiem realnie związała działalność stowarzyszenia krakowskiego i brneńskiego w kierunku polsko-czeskiej kulturalnej współpracy. Klubowi w Brnie należy zawdzięczać, że u nas w Polsce zajęto się ponownie sprawą Szpilbergu. Dzięki inicjatywie członków tego Klubu zapaliły się serca i umysły Polaków dla myśli uczczenia pamięci uwiecznionych niegdyś na Szpilbergu polskich bojowników o wolność. Niechże więc w chwili, kiedy Klub Czesko-Polski w Brnie obchodzi dziesięciolecie swego istnienia, zostanie zapisane na kartach jego pomnika, że Klub ten zasłużył się dla całej tej akcji.

Ponieważ napisanie tych kilku uwag powierzył zarząd Towarzystwa mnie, jako obeznanemu z całą tą sprawą, niech więc wolno mi będzie wspomnieć o tych moich przeżyciach, pozostających w związku z akcją szpilberską, które w tej chwili najżywiej występują w mojej pamięci. Są one związane z istnieniem Klubu Czesko-Polskiego w Brnie, a pewnością przeżył je również niejeden z Polaków, jeżeli, bawiąc w tem mieście, zetknął się kiedyś z przedstawicielami tego Klubu.

W roku 1929, jako wiceprezes Akademickiego Koła Przyjaciół Czechosłowacji, po krótkim pobycie w Pradze, zatrzymałem się w Brnie, o którym słyszałem już przedtem, jako o środowisku, gdzie bardzo ofiarnie dla porozumienia polsko-czeskiego pracuje profesor Maksymiljan Kolaja. O słuszności tych słów miałem właśnie sposobność przekonać się osobiście, znalazłszy istotnie w prezesie Klubu brneńskiego szczerze sprawie polskiej oddanego pracownika. Podczas

zwiedzania miasta, opowiadając mi o tem wszystkim, co w Brnie robi się dla utrwalenia pomyślnych stosunków polsko-czeskich, nie omieszkał on przedstawić mi tej sprawy, która go bardzo zajmowała a nawet nie dawała mu spokoju, a mianowicie opowiedział mi wówczas o Szpilbergu. Poszedłem wtedy przyrzeć się bliżej tej ponurej budowli i zaglądnąłem do kazamat oraz lochów więziennych. I tu poraz pierwszy nastąpiło moje naoczne zapoznanie się z tym, naogół zapomnianym, fragmentem w dziejach Polski. Moi czescy towarzysze zwracali przy tej sposobności moją uwagę na zupełny brak jakichś zewnętrznych oznak dawnego pobytu w tej twierdzy licznych więźniów polskich. Jakże korzystnie w przeciwstawieniu do tej pustki odbijały się pełne godności dowody czci (w postaci tablic, wieńców, portretów etc.) ze strony narodu włoskiego dla swoich bohaterów, którzy tu, podobnie jak i Polacy, cierpieli! Jak się później dowiedziałem, członkowie Klubu brneńskiego z tą samą wytrwałością informowali o tym stanie rzeczy wszystkich gości z Polski, którzy przedemną i po mnie przychodzili obejrzeć mury szpilberskie.

Kiedy drogą na Morawską Ostrawę opuszczałem gościnne Brno, kierując się ku Krakowowi, snuły się w mojej głowie myśli i zapytania, czy będę mógł może kiedyś przyczynić się w jakiś sposób do załatwienia tej kwestji, która już od szeregu lat zajmowała wielu ludzi, tak po stronie polskiej, jak i czeskiej, lecz pomimo tego nie weszła jeszcze wtedy w stadium realizacji. I chwila taka w istocie nadeszła.

W roku 1931 grupa krakowskich literatów odwiedziła Brno, a jeden z jej członków, Michał Rusinek, wzruszony opowieściami z przeżyć polskich więźniów, po powrocie do kraju rozpoczął w następnym roku żywą akcję zbierania funduszków na odgrzebanie wspomnień po owych więźniach i na należyte uwidocznienie ich dawnego pobytu w murach szpilberskich. Skoro w roku 1932 powstało w Krakowie Towarzystwo Polsko-Czechosłowackie, Rusinek z racji swego zainteresowania się Szpilbergiem wszedł w skład jego zarządu. W rok jednak później, pięknie rozpoczynając tę akcję musiał

on przenieść się na stałe do Warszawy, a ja, jako sekretarz Towarzystwa, przejąłem całkowicie dalsze prowadzenie akcji szpilberskiej. Wtedy to odżyły moje wspomnienia z roku 1929, a odnalazłszy w całej tej sprawie moje zainteresowania historyczne, postanowiłem poświęcić mój wolny czas na doprowadzenie do końca rozpoczętego dzieła.

Prezes Towarzystwa Polsko-Czechosłowackiego w Krakowie, profesor dr. Walery Goetel, z całą gotowością i ofiarnością, jaka zawsze cechuje jego osobę, objął w imieniu wymienionego Towarzystwa kierownictwo tą akcją, poświęcając jej tak swoje wielkie doświadczenie i autorytet, jak i znajomość stosunków polsko-czechosłowackich.

Od tej chwili trwa nieprzerwanie praca nad zebraniem funduszy oraz materiałów historycznych, i — jak mamy to przekonanie — akcja ta zostanie doprowadzona do pożądanego celu. Dzięki niej uwieczni się kiedyś nazwiska tych wszystkich polskich bojowników, których więziła Austria na Szpilbergu, zbierze się i zachowa pozostałe po nich pamiątki, a społeczeństwo polskie dowie się o losach tych bohaterów i o dziejach szpilberskiego więzienia. Wówczas też ujawnione zostaną nazwiska tych wszystkich przedstawicieli Polski i Czechosłowacji, którzy swą pracą i ofiarnością przyczynili się do zrealizowania tej akcji. Wśród nich znajdują się pewnością liczne nazwiska członków Klubu Czesko-Polskiego w Brnie.

Nedosażitelny ideál? Dr. FRANTIŠEK VIŠINKA.

Když jsem byl v r. 1930 vyzván, abych zároveň s prof. dr. M. Kolajou a prof. dr. Jar. Parmou přednášel na prázdninových kursech (3.) pro učitele českých škol na Volyni v Polsku, šel jsem tam i jako ředitel učitelského ústavu, i jako člen Československo-polského klubu v Brně, i jako příslušník generace, která se vyznačovala láskou ke všem Slovanům, velmi

rád. Měl jsem se setkat s mladšími kolegy-učiteli, kteří pracovali v národní škole za naprosto jiných podmínek, než jsou podmínky u nás, a měl jsem poznati onen zvláštní kout Polsky, kde se stýkají a pracují vedle sebe Ukrajinci, Poláci, Čechové, Židé a zbytky Rusů. Je to jistě velmi pestrá směs, vzbuzující pozornost ethnografa i historika. Již samo město Luck, kde se kursy konaly, bylo pro nás po stránce národnostní něčím novým, neboť město, hlavně jeho obchodní část, činí dojem města úplně židovského; v sobotu, kdy jsou židovské obchody zavřeny, vypadají ulice lucké jako u nás městské ulice v neděli odpoledne. Avšak ne o Lucku a jeho obyvatelích jsem chtěl psát!

Ke konci kursů byla pořádána přátelská beseda, již se zúčastnili vedle učitelů-frekventantů též zástupci českého obyvatelstva volyňského i několik významných činitelů polských, s nimiž jsme se v Lucku stýkali. Na besedě bylo promlouváno o vztazích Čechů k Polákům vůbec a na polském východě zvláště. Bylo nám velmi příjemné slyšeti z polských úst upřímnou příznivou kritiku našich demokratických zařízení i celého našeho kulturního života. Tu vznikla myšlenka, aby byl v Lucku založen *Polsko-československý spolek*, který by si vzal za úkol sblížovati volyňské Čechy a Poláky. Spolek byl po nějakém čase skutečně založen, slyšeli jsme něco o jeho začáteční činnosti, ale nyní neprojevuje již dlouho známek života. Myslím si: Jak by to bylo účelné a prospěšné, kdyby se tam, na Volyni, kde žijí Čechové a Poláci trvale vedle sebe, vyvinul takový spolek, v němž by obě národnosti pracovaly vedle sebe! Že dovedeme uvítat vynikající jednotlivce nebo i celé výpravy, přijdou-li z jednoho prostředí do druhého, že dovedeme navázat přátelské styky s významnými osobnostmi druhého národa, to již po léta dokazujeme. Méně snadné je však, zdá se mně, aby našli k sobě přátelský poměr příslušníci dvou národů, žijící vedle sebe a mezi sebou; chybějí tu určité psychologické předpoklady, aby byly rozptýleny různé, ničím neodůvodněné předsudky a zajištěna zdárná spolupráce. Jest tudíž nutno vystupňovati úsilí, aby širší vrstvy druhého národa byly soustavně poučovány o poměrech našich a aby tak bylo dosaženo porozumění a správného chá-

pání skutečných poměrů, i přes dočasné obtíže. Kdybychom to dovedli, mohli bychom mluvit skutečně o ideálním stavu. Dočkáme se jednou takového stavu na Volyni — a — u nás v pohraniční oblasti?

Styky Moravskoslezského aeroklubu s polskými letci.

Řed. MAX STYPA, *mistopředseda Moravskoslezského aeroklubu.*

Moravskoslezský aeroklub v Brně (MAK) pěstuje již od r. 1929 čilé sportovní styky s polskými letci a nebylo až do r. 1933 jediného leteckého podniku v Brně, aby se ho nebyli zúčastnili také polští letci, tak jako se zase MAK činně zúčastňoval leteckých podniků v Polsku. Tak jsme vítali polské letce na národním leteckém meetingu v Brně (r. 1930), v září téhož roku pak oplatil MAK Polákům tuto návštěvu, a to u příležitosti závodů sportovních letadel v Krakově. Také r. 1931 navštívil MAK závody sportovních letadel v Krakově, r. 1932 pak se zúčastnil velmi četnou výpravou mezinárodního leteckého meetingu ve Varšavě (28. června) a téhož roku jsme vítali v Brně při challenge polské piloty Karpiňského, kpt. Żwirko, kpt. Bajana, Orliňského a Giedgowda. Vítězem challenge byl kpt. Żwirko s pozorovatelem Wigurou. Dne 11. září letěli oba vítězové na armádní letecký meeting do Prahy, ale na této cestě je stihla u Horního Těrlicka na Těšínsku katastrofa, při níž přišli oba o život. Účast na slavnostním převezení pozůstatků obou tragicky zahynulých letců byla s české strany tak mohutná, že se zdálo, že již nic nedovede oba naše národy rozdvojit. Hranice mezi Československem a Polskem jako by byly zmizely. MAK svolal hned příští týden po katastrofě mimořádnou schůzi správního výboru, na níž byl po pietní vzpomínce na oba padlé hrdiny ustaven výbor, jehož úkolem bylo vybudovati na místě katastrofy oběma hrdinům

důstojný památník. Předsedou tohoto výboru byl zvolen p. zemský vicepresident Jindřich Žáček. Také na Těšínsku utvořili občané polské národnosti výbor pro postavení pomníku oběma letcům. Oba výbory se po delším jednání dohodly, že postaví tento pomník společně, a to tak, že místo katastrofy bude upraveno jako park a pomník sám že bude postaven na pahorku u kostela v Hor. Těrlicku. Místo, kde našli oba letci smrt, bylo hned na jaře r. 1933 upraveno, a to hlavně našimi vojenskými oddíly, k vybudování pomníku však pro neutešžené politické poměry nedošlo. Je toho tím více litovati, že pomník, který je dílem akad. sochaře Pelikána z Olomouce a polského sochaře prof. Raszky z Krakova, je již téměř hotov a mohl býti skutečně ve výroční den katastrofy odhalen. Bohužel se tak nestalo. Doufejme však, že nadejde příznivá doba, kdy bude možno pomník postaviti a vzdáti tak čest oběma padlým hrdinům.

Rok 1933 znamenal vyvrcholení československo-polských leteckých styků. Již v dubnu přiletěly z Varšavy do Brna 4 stroje s piloty Chramcem, Orłowským, Karpińským a dr. Halewským, s nímž bylo dojednáno vyslání 11 našich mladých členů, z nichž 8 bylo z Brna, do polských kursů pro bezmotorové létání. Že tyto kursy dosáhly svého účelu, to vidíme na našich kursích pro bezmotorové létání jak u Prahy, tak i u Brna.

V květnu r. 1933 jsme se zúčastnili ve Varšavě mezinárodního leteckého meetingu třemi stroji; na jednom z nich dobyla pí Kohnová z Brna dvou prvních cen. Mimo tato tři sportovní letadla se meetingu zúčastnila ještě delegace předsednictva letadlem Junkers s předsedou MAK prof. dr. Frant. Králem. Z Brna přiletělo do Varšavy ještě dalších pět členů MAK. Praha se zúčastnila tohoto památného meetingu dvěma stroji, Plzeň vyslala rovněž dva stroje. Československá delegace byla ve Varšavě velmi vřele přijata, a to nejen představiteli leteckých korporací, nýbrž i samým panem presidentem prof. Ign. Mościckým.

Po leteckém meetingu ve Varšavě odletěli naši účastníci do Gdyně, kde byli hosty polského námořnictva.

Varšavským meetingem byly vlastně skončeny naše do-

savadní sportovní letecké styky s Polskem, neboť v r. 1934 nás v Brně navštívili Poláci jen ojedinelé, leteckého meetingu pak, pořádaného naším klubem v červnu roku 1934, se polští letci vůbec nezúčastnili. Shledáváme se se známými polskými letci až při průletu Brnem při mezinárodních závodech v září r. 1934, avšak v Brně se z nich nikdo nezdržel.

Za zásluhy o československo-polské sblížení na poli leteckém byli vyznamenáni členové MAK polskými řády, a to předseda prof. dr. František Král důstojnickým řádem Polonia Restituta, řed. Max Stypa rytířským řádem Polonia Restituta a Hugo Tábořský stříbrným záslužným křížem.

Práci naši sleduje a při našich stycích s letci polskými nás podle svých sil podporuje Československo-polský klub v Brně, s nímž udržuje MAK od samého počátku velmi přátelské styky. Je tedy přirozené, že jsem vyhověl za MAK žádosti výboru klubu a napsal jsem tuto črtu o leteckých stycích československo-polských. Věřím pevně, že není daleká doba, kdy budeme moci společně s Československo-polským klubem zase v Brně přivítati naše polské bratry a ve stycích ještě nedávno tak slibně se rozvíjejících zase pokračovati. Této budoucnosti volám z upřímného srdce: Zdar!

ŘED. JOSEF RABENSTEIN,

místopředseda Československo-polského klubu v Brně.

Pane předsedo,

obrátil jste se na mne se žádostí, abych Vám jako dlouholetý člen a místopředseda Československo-polského klubu, ale také jako jeho věkem nejstarší člen výboru napsal něco o dojmech a poznacích, které jsem získal o práci a poměrech v tomto našem spolku. Není to pro mne úkol nikterak snadný, a to proto, že jako přímý účastník vši té práce, kterou koná klub již po 10 let, mohu býti snadno viněn z nedostatku objektivnosti, ale na druhé straně zase souhlasím s Vámi v tom, že

jen ten, kdo stál uprostřed rušného života našeho klubu, může o této činnosti napsati to, co vzdáleným pozorovatelům, jakými jsou na př. i členové klubu, rozhodně uchází. Nejraději bych napsal nad těchto několik vzpomínek známé: »Co se mně líbí a nelíbí v Československo-polském klubu?«, ale pro příliš novinářský ráz takové otázky od ní upustím a napíši několik slov — bez nadpisu.

Kdo si bedlivě přečetl vpředu uvedenou obsažnou jednatelskou zprávu, kterou sestavil jednatel klubu p. dr. A. Kellner, snadno si utvoří celkový obraz činnosti našeho klubu za celé jeho desetileté trvání. Je-li nestranným pozorovatelem, musí uznati, že Československo-polský klub se zhostil svého úkolu čestně.

K tomu přispělo hlavně všestranné porozumění a nadšení všech členů, zvláště výboru klubu, pro práci, které bylo upřímné a vynikalo obětavostí pro krásný, ideální cíl, který byl ihned při založení klubu vytčen jeho programem.

Nálada sice následkem posledních politických událostí a zneklidňujících zpráv v časopisech obou stran trochu poklesla, přece však, bylo-li kdy potřebí určité práce, výbor se vždy ochotně scházel ve svém skromném stánku v Akademické kavárně, aby tak dokumentoval disciplinovanou snahu prodebatovati a vykonati to, co si právě vytkl. Ani tehdy nepřestal výbor pracovati, když byl klub zeslaben odchodem akademické mládeže polské, třebaže se ho postup polských studentů trpce dotkl.

Tohoto povzbudivého ducha pracovitosti a vytrvalosti, který v klubu převládal od samých počátků jeho založení, lze právem pokládati za výsledek skvělého a příkladného vedení, prodchnutého hlubokým sociálním pochopením svého národního poslání, vedení, které dovedlo udržovati onoho ducha a nadšení celého výboru pro práci po celých deset let.

Nyní bych nejraději vylíčil Vaši účast, pane předsedo, na tom všem, co klub za deset let vykonal, ale vím, že byste jako předseda redakčního kruhu tohoto sborníčku nic takového nepropustil. Ale to snad mohou říci, že jsme si vážili toho, že ani největší překážky, jaké se nám stavěly v cestu, Vás nedovedly zlomiti ve Vaší víře v konečné vítězství dobré věci. Slovan-

ská myšlenka, vlast a národní kultura, tyto vznešené a radostné ideály stály vždy v popředí každého Vašeho jednání a nemohly být proto nikdy dotčeny žádným zásahem zvenčí.

Vy jste právě vždy tvrdil, pane předsedo, že se nesmíme nechat ve své činnosti brzditi tím, co je přechodné, ale že musíme stále jíti jen za tím, co jest věčné, a to je právě národní duch a národní kultura, jakožto součástka kultury všelidské. Slavná minulost našeho národa svědčí o tom, že jsme měli vždy dosti síly jíti tímto směrem; a činnost našeho spolku dokazuje, třebaže v rozměrech malých, že ji máme dosud. Proto musíme jíti touto cestou dále s radostí a důvěrou v brzký obrat k lepším poměrům mezi námi a Poláky i mezi všemi Slovany vůbec.

Cítím se povinen Vám, pane předsedo, tlumočiti za výbor a členstvo Československo-polského klubu upřímný dík za Vaši přímo otcovskou péči o klub a jeho zdar a za veškeru práci, kterou jste za klub od jeho založení až do dnešního dne vykonal. Přál bych si, aby se podle Vašeho příkladu i v druhém desetiletí v díle pokračovalo, a zvláště mladší generace aby se neuchýlila od tohoto vytčeného programu a dočkala se tak aspoň ona toho žádoucího ideálu, jímž je sblížení a konečné sbratření mezi všemi Slovany.

Slowo Polaka do X-lecia.

PAWEŁ KRIEBELT,

I. wiceprezes Klubu Czeskosłowacko-Polskiego w Bernie.

Trzydzieści z górą lat mieszkam wśród Czechów. Nie stałem się Czechem a nigdy mi Czech nie dał odczuć, jakobym był mu obcym, aczkolwiek zawsze i wszędzie moje pochodzenie i czucie polskie podkreślam. Odnoszą się do mnie jako bracia.

A nieraz dziwię się, z jakim nieokreślonym, nieuchwytnym

nem, bezinteresownem przywiązaniem patrzają się na wszystko, co polskie.

Gdy 90-letnia staruszka wspomina, jak ze swym ojcem po roku 1863 ukrywała polskich uciekinierów we stogu przed bagnetami żandarmów austriackich,

gdy w rodzinach mieszczańskich ukazują mi z chlubą wybladłe zdjęcia z przed stulat i tradują wspomnienia o węzłach łączących ich z Polską,

gdy prowadzą mnie do zwietrzałej skały, gdzie »Officerowie Polscy z powstania 1831« wykuli słowa wdzięczności obywatelom,

gdy poeta Petr Bezruč mi powiada, że chłop polski jest mu miłszy, aniżeli pól Pragi,

gdy Franciszek Táborský napisze dzieło o Grottgerze pełne zachwytu i miłości do ducha polskiego,

gdy czcigodny Svítíl-Karník życie całe poświęca szerzeniu kultury polskiej wśród swoich,

gdy w księżnicy każdego inteligenta czeskiego znajdziesz w oryginale dzieła wieszczów naszych i pisarzy,

gdy — ale pocóż wyliczać wszystkie zjawiska około mnie, które świadczą, że chyba w żadnym innym narodzie nie żyje myśl polska tak głęboko, jak w czeskim.

A walorów tych żaden myślący Polak podcenić nie śmie i nie może.

Dziś patrzę na 10-lecie klubu berneńskiego i podziwiam szczerze wielką jego i bezinteresowną pracę, której owoce zbierać będą pokolenia przyszłe.

W ostatnich czasach stokroć słyszę frasobliwe pytanie z odcieniem boleści, smutku i troski: »Co to się dzieje? Czego to? Czego chcą Polacy od nas?«

I stokroć odpowiadam: »Racja bytu narodów jest silniejsza, niż racja stanu, dyktowana urojonymi i konstruowanymi postulatami chwili.«

Wierzę niezłomnie, iż nadejdzie chwila, kiedy oba narody w prawdziwym zrozumieniu wolności podają sobie ręce bratnie i pomocne.

O Akademickém kole.

JUDr. J. STANDARA,

třetí místopředseda klubu a předseda Akademického kola.

Sloučením Akademického kola přátel Polsky v Brně s Československo-polským klubem vznikl koncem května minulého roku při Československo-polském klubu odbor, zvaný Akademické kolo. Tento odbor si vytkl za úkol pokračovati s nezmenšenou energií v pěstování srdečných a přátelských styků v akademických kruzích obou slovanských národů.

Prázdninová výměnná prakse posluchačů vysokých škol, zájezdy a exkurse, seznamování akademických vrstev s kulturním, hospodářským a sociálním životem obou národů, soustavné pořádání přednášek, — to jsou nejdůležitější prostředky kola, vedoucí k realizaci slovanského sbratření.

Mohu říci s klidným svědomím, že Akademické kolo pod patronancí klubu se od vytčených zásad neodchýlilo.

Tak jako v roce 1933 — kdy byla uskutečněna výměnná, velmi slušně honorovaná prakse šesti posluchačů techniky a měsíční pobyt 27 akademiků u polského moře za Kč 400.— i s jízdou a cvičným kursem na jachtách —, tak i v roce minulém pokračovalo Akad. kolo ve své práci, neboť umístilo dvojnásobný počet posluchačů vysokých škol v různých speciálních odborech v Polsku i u nás.

Prakse tyto trvaly dva měsíce při měsíčním platu Kč 1.000 v Československu a 200—250 zł v Polsku, kromě naturálního bytu a mnohdy i volných jízdenek druhé třídy rychlíkem po celém území Polsky.

Realisace těchto praksí byla umožněna vzácným porozuměním veřejných i soukromých činitelů obou států, při čemž dlužno zdůrazniti, že byl to zejména Zemský úřad v Brně, s polské strany pak Akademicki związek zbliżenia międzynarodowego »Liga« ve Varšavě, podporovaný polským ministerstvem pro zahraničí.

Tyto prakse byly skutečně světlým bodem ve shluku náhle se vyrovivších nedorozumění, ale byly Akad. kolu také pobídkou ke zintensivnění činnosti v dnešní těžké době.

Proč jdeme dál.

JAN V. MLÁDEK,

člen tiskového odboru Československo-polského klubu v Brně.

Vývoj politických vztahů Polska k Československu nutí stále naléhavěji uvažovat o smyslu další československo-polské práce. Jsem přesvědčen, že jsme u mnohých neušli podezření z nemalé politické prostoty ducha. Ve skutečnosti nikdo si neuvědomil pravý stav věcí dříve, než my, kteří známe polské poměry přece jen o něco lépe, než většina naší veřejnosti. Poznavše velmi brzy pravé příčiny hry, jen na počátku tajeně, nečinili jsme si růžových nadějí do blízkého budoucna a nedáváme se ani nyní ovlivňovat ilusemi. Jádro problému československo-polského je politické, nebo ještě přesněji »vysoce politické«. A právě proto, že nám jsou známy svérázné poměry polské a že je běheme v počet, nejsme ochotni zanášet pesimismem svá hlediska, zrovna tak, jako nečiníme za vše odpovědný polský národ. My jsme »vysokou politiku« nikdy nepěstovali a víc, než na každém jiném nám záleželo na veřejném mínění polském. A s tím to nedopadá doposud nijak tragicky.

Kdo chce správně rozsoudit naše spolkové »být, či nebýt«, musí si především uvědomit značnou různost práce kulturní a politické. Snad nejlépe dá se to objasnit na příkladě. Představme si, že by se i politický vztah československo-polský vyvíjel naprosto ideálně, tak, že by nakonec vzájemnost obou národů našla výraz i ve státní formě. Znamenala by nějaká československo-polská unie konec naší práce? Nedalo by se nad to již nic vykonat? Byl by to vrcholný bod? Jistě ne. Konečnou stanicí by to bylo jen pro zahraniční úřady, pro nás však počátkem velké práce, jež by se rozproudila v příznivém prostředí. My bychom skončili teprve tehdy, až by se unie ne uskutečnila, nýbrž až by se stala samozřejmostí, výlučně možnou, jedině myslitelnou formou života, a to by nevyžadovalo ničeho menšího, než vymýcení vnitřních rozdílů. Ministři ať si sblíží státy, předmětem naší péče je souručenství národů. Naše práce liší se od politické v prostředcích i výsledku.

Nepracujeme honosnými pakty, smlouvami a diplomatickými hony. Konáme práci mravenčí, dlouhodobou, úmornou výměnu kulturních zrnek, z kterých se stmelují společné hodnoty. Rozmnožovat společné hodnoty, aby jich bylo stále víc a co nejmíc — to je náš cíl. Jsou vyloučeny rychlé úspěchy, ale rozdíl ve výsledcích je podstatný: je-li výsledkem sblížení, jež provádí vysoká politika — dotek, je výsledkem práce kulturní — srůst.

Víme velmi dobře, že politická situace dovede zapůsobit i na formy kulturních styků. Jsme odhodláni najít si nový způsob práce, jsme odhodláni — v nejhroším případě — chvíli počkat.

Zřetelně se již rýsuje veliký vnitřní přerod Polska — jeho demokratisace. Tento proces je nezadržitelný a jeho výsledky se projeví tím prudčeji, čím více bude tlumen. Demokratisace Polska bude značit uvolnění celé řady základních hodnot, jež žijí již delší dobu v českém národě. Četli jsme nedávno projevy polských zemědělců, naplněné upřímnou radostí z toho, že agrarism československý a polský se obsahem i cíli kryjí. To neznamena málo, když uvážíme, že v Polsku tvoří zemědělci přes 65% obyvatelstva. Podobné hlasy vycházejí z řad dělnických a z kruhů vysoké, nezávislé polské inteligence. O novou tvář Polska bojují nejlepší polští lidé. — Vývoj polského národa vynese na povrch společenství hodnot a způsobí, že blízkost jazyková bude posilována řadou jiných hlubokých pojítek. Československo-polský program, stojící na takovém základě, se pak uplatní za všech okolností. Československo-polský program čerpá své oprávnění z příkazu evropských dějin, působit k velkému a hlubokému sblížení všech evropských národů. Doba takového sblížení přijít musí, nemá-li celá naše civilisace zahynout. A proto, že část toho vývoje, jenž v zájmu Evropy a lidstva přijít musí, je i sblížení československo-polské, proto my malí dělníci velké myšlenky jdeme přes současné chmury klidně a s dobrým svědomím dál.

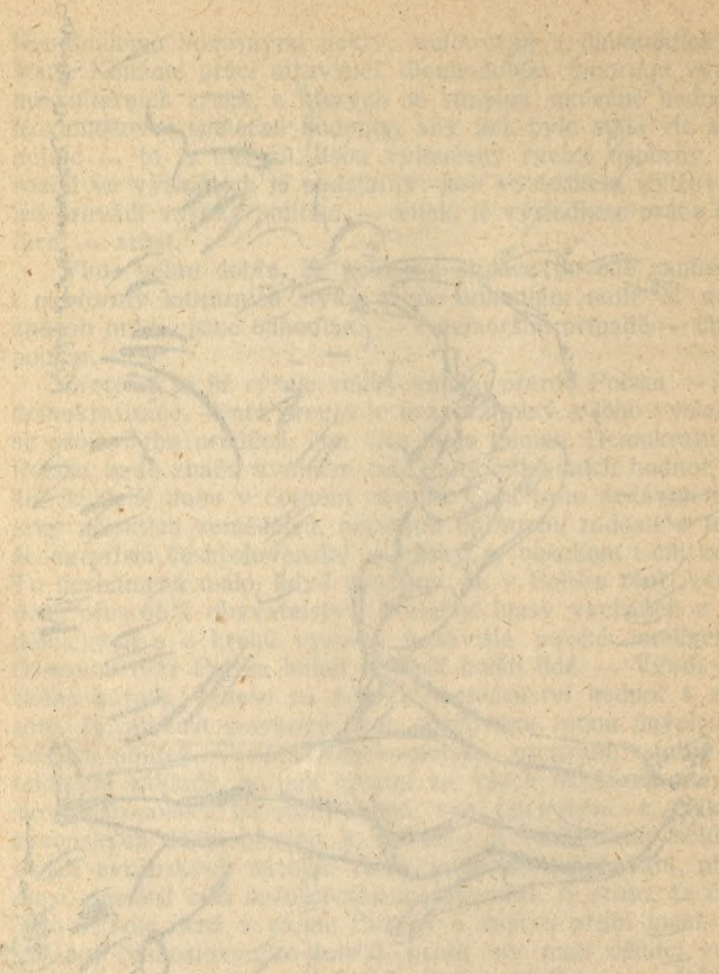
WLASTIMIL HOFMAN (1935): *Kdy se konečně anděl probudí...?* (Věnováno Českoslov.-polskému klubu v Brně).

75

Wlastimil Hofman
1935

Kdyby smrti uvažovala, by stoupla

Uydal Československo-polský klub v Brně 1935

Uytiskla Novina v Brně

76

<http://rcin.org.pl>

VYTISKLA NOVINA V BRNĚ

P.I. 2438

1935